

Karelia-ammattikorkeakoulu
Medianomi (AMK)

Vapaaehtoisuus Pohjois-Karjalan tapahtumissa

Haastattelututkimus vapaaehtoistyötä
organisoiville tapahtumajärjestäjille

Viivi Karvanen

Opinnäytetyö, lokakuu 2023

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2023
Media-alan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Viivi Karvanen

Nimeke
Vapaaehtoisuus Pohjois-Karjalan tapahtumissa – Haastattelututkimus vapaaehtoistyötä organisoiville tapahtumajärjestäjille

Toimeksiantaja
Smart Event Managers -hanke (ESR)

Tiivistelmä
Opinnäytetyö käsittelee vapaaehtoisuutta Pohjois-Karjalan tapahtumissa. Tutkimuksellinen opinnäytetyö pyrkii selvittämään, miten vapaaehtoisuus on tällä hetkellä järjestetty tutkimuskohteiksi valituissa Pohjois-Karjalan tapahtumissa ja mitkä asiat säätelevät ja vaikuttavat vapaaehtoistyöhön. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Smart Event Managers -hanke (ESR).

Opinnäytetyötä varten suoritettiin haastatteluja kesällä 2023 yhteensä seitsemälle vapaaehtoiselle organisoivalle tapahtumajärjestäjälle Pohjois-Karjalassa. Haastatteluaineistoa pyrittiin analysoimaan temaattisen sisältöanalyysin avulla, jonka lisäksi aineistoa vertailtiin tapahtumatuotannosta ja vapaaehtoistyöstä saatavilla olevaan kirjallisuuteen. Haastatteluista koottu raportti on kooste havainnoista vapaaehtoistyön nykytilanteesta, haasteista sekä onnistumisista aiheeltaan, kooltaan ja sijainniltaan toisistaan poikkeavista tapahtumista maakunnassa.

Vapaaehtoisuuden nykytilanteen voidaan nähdä haastattelujen perusteella olevan Pohjois-Karjalassa osittain hyvä ja osittain tulevaisuudessa parannusta kaipaava. Tapahtumilla on vapaaehtoisia, mutta enemmänkin tarvittaisiin. Rekrytointia hankaloittaa vapaaehtoisten vanheneva ikärakenne sekä haluttomuus sitoutua vapaaehtoisuuteen pidemmäksi aikaa. Yhteenkuuluvuuden tunne vapaaehtoistyössä nähdään merkittävänä motiivoinnin ja sitoutumisen kannalta. Tapahtumien nähdään elävöittävän paikkakuntia ja vapaaehtoiset nähdään merkittävänä tekijöinä siinä, että tällaisia tapahtumia voidaan järjestää. Esimerkiksi vapaaehtoisuuden tarpeen esillä pitäminen, ihmisten henkilökohtainen kutsuminen vapaaehtoiseksi sekä yhteistyö muiden vapaaehtoisia käyttävien tapahtumien kanssa, nähtiin tärkeinä vapaaehtoistyön jatkuvuuden kannalta.

Kieli
suomi

Sivuja 50
Liitteet 1
Liitesivumäärä 1

Asiasanat
vapaaehtoistyö, vapaaehtoisuus, tapahtumatuotanto

THESIS
October 2023
Degree Programme in Media

Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +350 13 260 600

Author
Viivi Karvanen

Title
Volunteering at Events in North Karelia – Interview Study with Organizers of Volunteer Work

Commissioned by
Smart Event Managers project (ESF)

Abstract

This thesis focuses on volunteering in events in North Karelia. The thesis is research-based, and it aims at finding out how volunteering is currently organized in the events which are selected as research subjects and how volunteering is influenced by it. This thesis was commissioned by the Smart Event Managers project (ESF).

For the thesis, interviews were conducted in the summer of 2023 with seven event organizers in North Karelia who organize volunteers. The interview material was analysed using thematic content analysis and compared with the literature on event production and volunteering. The report is a compilation of observations on the current situation, challenges, and successes of volunteer work in events of different themes, sizes, and locations in the province.

Based on the interviews, the current situation of volunteering in North Karelia appear to be as partly good but partly in need of improvement in the future. The events have volunteers, but more of them would be needed. Recruitment is hampered by the aging of the volunteer workforce and the volunteer's reluctance to commit oneself to volunteering for a longer period of time. A sense of belonging was seen an important factor for motivation and commitment. Events are seen as a way of enlivening the local communities and volunteers are seen as an important factor in enabling such events to take place. For example, highlighting the need for volunteering, inviting people to volunteer in person, and co-operation with other events that employ volunteers were seen as important for the continuity of volunteering.

Language
Finnish

Pages 50
Appendices 1
Pages of Appendices 1

Keywords
volunteer work, volunteering, event production

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	6
2.1	Toimeksiantaja.....	6
2.2	Aikataulu	6
2.3	Tavoitteet.....	7
3	Tapahtumatuotanto.....	9
3.1	Tapahtumatuotannon historiaa	9
3.2	Tapahtuma-ala Suomessa nykyään	10
3.3	Tapahtumatuotannon prosessi	13
4	Vapaaehtoistyö	14
4.1	Vapaaehtoistyö ja sen organisointi Suomessa	14
4.2	Vapaaehtoistyön johtaminen.....	16
4.3	Vapaaehtoisten motivaatio ja motivointi.....	18
4.4	Vapaaehtoisten rekrytointi ja perehdytys	22
4.5	Vapaaehtoisten sitoutuminen ja sitouttaminen	24
4.6	Vapaaehtoistyön merkitys.....	26
4.7	Vapaaehtoisuuden muuttuminen ja kehityskohdat.....	27
4.8	Vapaaehtoistyön tulevaisuus	32
5	Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät	35
5.1	Haastattelut.....	35
5.2	Tutkimusmenetelmä	37
6	Tulokset	38
6.1	Sitoutuminen ja motivointi	38
6.2	Organisointi ja etävapaaehtoisuus.....	39
6.3	Vaihtuvuuden tarkkailu ja aktiivinen rekrytointi	40
6.4	Yhteistyö muiden tapahtumajärjestäjien kanssa	42
6.5	Vapaaehtoistyön tärkeys	43
7	Pohdinta.....	45
	Lähteet.....	48

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aiheena on vapaaehtoisuus Pohjois-Karjalan tapahtumissa ja kyseessä on tutkimuksellinen opinnäytetyö. Tässä opinnäytetyössä selvitetään, miten vapaaehtoisuus on tällä hetkellä järjestetty tutkimuskohteiksi valituissa Pohjois-Karjalan tapahtumissa, mitkä asiat säätelevät ja vaikuttavat vapaaehtoisuuteen. Erityistä huomiota kiinnitettiin vapaaehtoisten rekrytointiin ja sitouttamiseen liittyviin teemoihin.

Opinnäytetyön kirjallinen osuus perehtyy tapahtumatuottamiseen, sen historian, nykytilanteen ja tapahtumatuottamisen prosessin kannalta.

Tapahtumatuottamisen lisäksi tarkastellaan vapaaehtoistyötä useasta eri näkökulmasta, aloittaen sen moninaisesta määrittelystä. Vapaaehtoistyöstä pohditaan esimerkiksi sen organisointia, rekrytointia, johtamista sekä työn merkitystä. Lisäksi esille tulevia näkökulmia ovat vapaaehtoisten motivaatio ja motivointi sekä vapaaehtoisten sitoutuminen ja sitouttaminen vapaaehtoistyöhön. Käsiteltäviä aiheita ovat myös vapaaehtoisuuden muuttuminen ja kehityskohdat sekä vapaaehtoistyön tulevaisuus.

Opinnäytetyötä varten toteutettiin haastatteluja seitsemässä eri Pohjois-Karjalan kunnassa ja kaupungissa toimiville tapahtumajärjestäjille, joiden vastuualueena tapahtumissa on vapaaehtoistyön organisointi. Kesällä 2023 suoritettuihin haastatteluihin osallistui yhteensä seitsemän kooltaan, aiheeltaan ja toimivuosiltaan erilaista tapahtumaa. Haastattelujen pohjalta koostettiin elokuussa 2023 raportti (Karvanen 2023) opinnäytetyön toimeksiantajana toimivalle Smart Event Managers -hankkeelle (ESR). Raportti on kooste havainnoista vapaaehtoistyön nykytilanteesta, haasteista sekä onnistumisista erilaisissa ja erikokoisissa tapahtumissa Pohjois-Karjalan alueella. Erityisesti haastattelukysymyksillä pyrittiin selvittämään tapahtumanjärjestäjien hyväksi todettuja käytänteitä sekä suosituksia vapaaehtoisten rekrytoinnissa, motivoinnissa ja vapaaehtoisuuteen sitouttamisessa. Haastatteluaineistoa pyrittiin analysoimaan temaattisen sisältöanalyysin avulla, jonka lisäksi

aineistoa vertailtiin tapahtumatuotannosta ja vapaaehtoistyöstä saatavilla olevaan kirjallisuuteen.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

2.1 Toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Smart Event Managers, joka käyttää myös lyhennettä SEM. Smart Event Managers on Karelia-ammattikorkeakoulun hanke, jonka toimintakausi on 1.5.2021–31.10.2023. Hankkeen toiminnan mahdollistaa Euroopan sosiaalirahastolta, Etelä-Savon ELY-keskukselta ja Karelia-ammattikorkeakoululta saatu rahoitus. (Smart Event Managers 2023.)

Smart Event Managers -hankkeen tavoitteena on pyrkiä kehittämään ihmisten osaamista tapahtumatuottamisen saralla. SEM-hankkeen toiminta on suunnattu niin alasta kiinnostuneille kuin jo paljon tapahtumia tehneille tekijöille. Eri toimijoille SEM tarjoaa myös mahdollisuuksia verkostoitua toistensa kanssa. SEM-hanke tuottaa tapahtumatuottajille uusia opintojaksoja Karelian avoimessa ammattikorkeakoulussa tapahtumatuotannon eri näkökulmista. Opintojaksot käsittelevät esimerkiksi tapahtumatuottamisen perusteita ja tapahtumiin tehtävien yksilöllisten digitaalisten ratkaisujen kehittämistä. (Smart Event Managers 2023.) SEM-hankkeen tavoitteita tukee myös opinnäytetyön tuottaminen hankkeelle, sillä opinnäytetyön sisällä luodusta haastatteluista koostetusta raportista (Karvanen 2023) SEM-hanke tuottaa oman julkaisun.

2.2 Aikataulu

Opinnäytetyöprosessi lähti virallisesti käyntiin toukokuussa 2023 aiheen hyväksynnällä. Opinnäytetyössä on alusta lähtien ollut mukana Smart Event Managers -hanke jo ensimmäisistä suunnittelupalavereista lähtien huhtikuussa

2023. Aiheena tapahtumatuotanto opinnäytetyöhön valikoitui omien henkilökohtaisten mielenkiintojeni perusteella ja Karelia-ammattikorkeakoulun puolelta toimeksiantajaksi minulle tarjottiin SEM-hanketta. Lisäksi aiempi oma työkokemukseni vapaaehtoisten organisoinnista kirkon nuorisotyönohjaajana nähtiin etuna aiheen laaja-alaisena ymmärtämisenä, kun tällaista aihetta kantavaa työtä lähdettiin toteuttamaan. Työn aikataulua määritteli vahvasti SEM-hankkeen päättymisen lokakuun 2023 lopussa, mutta se sopi aikataulullisesti myös omaan suunnitelmaani valmistumisestani.

Kesän 2023 aikana kartoitin tapahtumatuotantoon ja vapaaehtoisuuteen liittyvää kirjallisuutta. Lisäksi tuolloin yhdessä SEM-hankkeen kanssa päätimme haastatteluihin kysyttävistä tapahtumajärjestäjistä sekä muodostimme haastattelukysymykset loppukesästä järjestettäviin haastatteluihin. Haastatteluista koostettu raportti (Karvanen 2023) kirjoitettiin ja luovutettiin SEM-hankkeelle elokuussa. Opinnäytetyön lopullinen koostaminen ja seminaariesitykset tapahtuivat syys-lokakuussa 2023.

2.3 Tavoitteet

Työn tarkoituksena on kerätä luotettava tietoperusta, analyysi ja kooste keskeisistä havainnoista vapaaehtoistyöstä ja sen eri näkökulmista erilaisissa tapahtumissa Pohjois-Karjalan alueella työn toimeksiantajalle Smart Event Managers -hankkeelle. Raportin (Karvanen 2023) avulla SEM saa koostettua Pohjois-Karjalan vapaaehtoistyöhön ohjeistavan julkaisun. Tuotetusta julkaisusta toivotaan olevan hyötyä SEM-hankkeen yhteistyökumppaneina toimiville tapahtumanjärjestäjille heidän organisoidessaan vapaaehtoistyötä tapahtumissa Pohjois-Karjalassa.

Vapaaehtoistyön ja tapahtumatuotantojen voidaan nähdä sisältävän tietoa, joka jää helposti vain tapahtuman omaksi sisäiseksi tiedoksi. Tärkeää vapaaehtoistyön jatkuvuuden kannalta on vapaaehtoistyön innovaatioiden, haasteiden ja kehityskohtien pohtiminen sekä esiintuominen. Tähän haasteeseen tämä opinnäytetyö vastaa tuomalla esiin tietoa vapaaehtoisuudessa käytössä olevista

käytänteistä ja antamalla katsauksen vapaaehtoisuuden nykytilanteeseen maakunnassa.

Vapaaehtoistyön tulevaisuus puhuttaa myös mediassa. Pohjois-Karjalassa julkaistava Karjalainen uutisoi kesäkuussa 2023 Popkadun jäävän määrittelemättömän pituiselle tauolle vuoden lopussa (Natunen 2023). Karjalan Heili taas uutisoi elokuussa 2023 kaupunkifestivaali Popkadun kohtalon selviävän loka-kuussa. Vuodesta 2001 saakka ammattimaisesti, mutta täysin vapaaehtoisvoimin toteutettu tapahtuma on hankalassa tilanteessa, sillä hallitustasolle ja festivaalin tuottajiksi halukkaita ei enää löydy, vaikka muihin vapaaehtoistehtäviin tulijoita olisikin. (Salonen 2023.)

Opinnäytetyön viimeistelyvaiheeseen ehtivät vielä iloiset uutiset Joensuusta ja Kaupunkifestivaali Popkadun jatkosta. Karjalainen uutisoi 19.10.2023, että tapahtumalle on löytynyt uusi hallitus ja Popkadun järjestämistä pystytään jatkamaan tulevaisuudessakin. Uusien Popkadun hallituksen jäsenten kerrotaan olleen tapahtuman tekemisessä mukana myös aiemmin. Hallitusta on varoiteltu, että Popkadun järjestäminen on viime vuosina ollut raskasta, jonka vuoksi tekijöiden hyvinvoinnista pyritään huolehtimaan tulevaisuudessa paremmin. Hallituksen työtaakkaa on hajautettu lisäämällä tapahtumaan eri tahojen järjestämiä tapahtumia. Tapahtuman järjestäminen aloitetaan uudella hallituksella puhtaalta pöydältä Popkadun perinteitä kunnioittaen. Tapahtuma toivoo myös uusia yhteistyökumppaneita mukaan. Monet olivat huolissaan tapahtuman loppumisesta, mutta lopulta hallitukseen löytyikin tekijöitä. Välttämättä ei tajuttu, miten paljon kiinnostuneita lopulta olikaan. (Hartikainen 2023.) Seuraavan päivän, 20.10.2023, Karjalaisen pääkirjoitus kommentoi vielä Popkadun pelastuvan yhteistyöllä. Joensuuhun kaivataan Popkadun kaltaisia matalan kynnyksen tapahtumia. Laaja kattaus tapahtumia juuri Ilosaarirock festivaaliviikon aikana koetaan Joensuun yhdeksi isoksi imagotekijäksi, joka myös luo kuvaa Joensuusta eläväisenä kulttuurikaupunkina. (Koivumaa 2023.)

3 Tapahtumatuotanto

3.1 Tapahtumatuotannon historiaa

Yleisölle järjestettävien tapahtumien historia on varmasti yhtä pitkä kuin ihmiskunnan. Aina ihmiset ovat kokoontuneet yhteen esimerkiksi juhlimaan sadonkorjuuta, kuulemaan tarinoita ja musiikkia tai katsomaan urheilua. Antiikin Kreikan olympialaiset tai Rooman valtakunnan sirkushuvit ovat olleet oman aikansa suurtapahtumia. Antiikin Kreikan olympialaiset 500-luvulla eKr. olivat valtion sponsoroima tapahtuma, joihin valtio myös tarjosi esiintymispaikan. Jo silloin tapahtuman järjestämiseen kuuluivat elementteinä esimerkiksi suunnittelu, organisointi ja johtaminen. Jo Rooman valtakunnassa toimi tapahtumatuottajien kaltaisia henkilöitä, jotka toimivat tuottajina ja toivat tapahtumiin esityksiä ja esittäjiä. (Kauhanen, Juurakko & Kauhanen 2002, 14–15.)

Keskiajan Euroopassa ihmisiä viihdytettiin kiertävillä seurueilla, jotka esittivät näytelmiä ja musiikkia. Merkittävä tapahtumajärjestäjä oli myös roomalaiskatolinen kirkko, joka esitti liturgisia näytelmiä, joiden avulla kristinuskoa levitettiin ja juurrutettiin kansan pariin. 1300–1500-luvuilla renessanssin aikakaudella taidelinstituutiot alkoivat hahmottua ja syntyi uusklassinen teatteri, ooppera ja balletti. Kirkko ja kuninkaalliset tukivat taidetta, mutta myös kontrolloivat sitä. Renessanssin aikakaudella nähdään alkaneen myös nykyaikaiset musiikkijuhlat, jonka juurina toimi kirkkomusiikki. Kirkkokuorojen juhlavakiinnuttivat paikkansa Euroopassa ja näistä syntyi useampia päiviä kestäviä musiikkitapahtumia, joita voidaan pitää nykyaikaisten musiikkitapahtumien alkuna. (Kauhanen ym. 2002, 15.)

Suomeen kipinä festivaalien järjestämisestä saapui vuonna 1880 Kansanvalitussseuran sihteerin vierailtua Tallinnan laulujuhilla. Jyväskylään aloitettiin järjestämään kesäksi 1881 musiikillista juhlakokousta, johon kutsuttiin kuoroja ja soittokuntia. Virkavalta ja kristillismieliset vaikuttajat vastustivat juhlien järjestämistä, koska niitä pidettiin turhuutena ja ajan väärinkäyttönä. Juhlat kuitenkin lo-

pulta toteutettiin, mutta aiottua pienempänä tapahtumana. 1890-luvulla laulujuhlat kuitenkin yleistyivät ja tällöin tapahtumien aiheita etsittiin esimerkiksi Kalevalasta ja kansanrunoudesta. Suomen vaurastuminen ja yhdistystoiminnan nousu vaikuttivat myös kulttuuritapahtumien määrän kasvuun ja yleistymiseen. (Kauhanen ym. 2002, 16.)

Suomessa kesätapahtumat alkoivat yleistyä 1960-luvulla ja paikkakunnille alkoi muodostua omapiirteisiä tapahtumia esimerkiksi Poriin jazzin ja Savonlinnaan oopperan ympärille, tapahtumat, jotka tunnetaan ja toteutetaan vielä tänäkin päivänä. Vuonna 1968 perustettiin myös Finland Festivals, jonka tarkoituksena oli olla musiikkijuhlia ja kulttuuripäiviä järjestävien yhteisöjen yhdyselin ja edistää tapahtumien tunnettavuutta Suomessa ja ulkomailla. (Kauhanen ym. 2002, 17.)

Merkittävää tapahtumatuottamisen alan näkökulmasta on, että vuonna 2020 perustettiin Tapahtumateollisuus ry, Tapahtumaelinkeinon keskusjärjestö, jonka tavoitteena on toimia Suomessa tapahtuma-alojen elinkeinoja yhteen kokoavana voimana ja tapahtumien puolestapuhujana. Keskusjärjestön tavoitteena on edistää koko tapahtumateollisuuden elinkeinotoimintaa ja sen arvoa yhteiskunnalle. Tapahtumateollisuus ry:n visiona on, että Suomi on vuonna 2030 kilpailukykyinen kestävän kehityksen yhteiskunta, joka rakentaa kasvua koulutuksesta, innovaatioista, osallisuudesta, tutkimuksesta sekä hyvinvoinnista. Tapahtumien arvostus Suomessa yhteiskunnan avainalana sekä elinvoiman ja osallisuuden lisääminen luovat tulevaisuuden tapahtumatuottajille parempia mahdollisuuksia toimia. (Tapahtumateollisuus ry 2023a.)

3.2 Tapahtuma-ala Suomessa nykyään

Tapahtumatuotanto on suhteellisen uusi tutkimuksen ja koulutuksen ala, vaikka tapahtumien järjestämisen historia onkin pitkä. Koulutus- ja tutkimusalana tapahtumatuotanto on monialainen. Yleisesti voidaan olettaa, että tapahtumatuotanto kattaa tapahtumat, jotka järjestetään tietyssä paikassa tiettyyn aikaan, jotka ovat suhteellisen ainutlaatuisia ja harvoin toistuvia, etukäteen suunniteltuja

ja tietyillä resursseilla toteutettuja. Tapahtumien tarkoitus on tuottaa elämyksiä. Tapahtumilla on usein yhteisöä rakentava, myönteinen kulttuurinen vaikutus. (Uotila 2012, 14–15.)

Tapahtumateollisuus on 2,35 miljardin euron arvoinen valtakunnallinen toimiala, joka työllistää lähes 200 000 ihmistä, eli se tuottaa 1,2 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Tapahtumat voidaan nähdä yhteiskunnan hyvinvoinnin moottorina ja takeena demokratialle. Jatkuvasti kehittyvä ja hyvinvoiva tapahtumateollisuuden toimiala tuottaa turvallisia, tavoitteellisia ja vaikuttavia tapahtumia. Tapahtumat ovat ihmisten välisen vuorovaikutuksen alusta ja tehokas keino vaikuttaa. Voidaan siis sanoa, että ilman tapahtumia ei tapahtuisi mitään. (Tapahtumateollisuus ry 2023b.)

Tällä hetkellä tapahtuma-ala Suomessa kukoistaa ja kehittyy. Taloudellisesti voi olla tiukkaa, mutta toimijoita, tekijöitä, sovelluksia ja palveluja ilmestyy, mikä aiheuttaa alan laajenemista. Kehittymistä auttavat muun muassa joukkoistaminen ja osallistaminen. (Vallo & Häyrinen 2016, 298.) Suomessa tapahtumia järjestetään paljon varsinkin kesäisin. Valtaosa järjestettävistä tapahtumista tarjoaa yleisölle esittäviä taiteita kuten musiikkia, mutta myös urheilua. Tarjolla on suuria festivaaleja, mutta mukaan mahtuu myös paljon pienempiä paikallistapahtumia. Monien kuntien kesätapahtumat ovat vuoden kohokohta kunnan asukkaille, kesäasukkaille, matkailijoille ja seudun yritysälämälle. Tapahtumat ovat usein paikallissävytteisiä ja ne liittyvät paikalliseen kulttuuriin, historiaan tai elinkeinoihin. (Kauhanen ym. 2002, 11–12.)

Tapahtuma tarvitsee konseptin, jonka ympärille tapahtuma rakennetaan. Tapahtumakonseptista puhuttaessa tarkoitetaan ideaa, mallia, asiaa tai teemaa, jonka ympärille tapahtuma on suunniteltu. Toimiva konsepti on usein jopa yksinkertainen ja ajan myötä muuttuva. Tapahtumaa suunniteltaessa on mietittävä tarkkaan mitä ollaan järjestämässä, kenelle ja millä tavalla. Tapahtuma on mahdollista toteuttaa alusta loppuun asti itse tai se on mahdollista ostaa räätälöitynä joko kokonaan tai osittain ulkopuoliselta tapahtumatoimistolta. Se mihin vaihto-

ehtoon tapahtuman osalta päädytään, riippuu esimerkiksi tapahtuman tavoitteesta, kohderyhmästä, aikataulusta ja budjetista. (Vallo & Häyrinen 2016, 65, 75.)

Tapahtuman kohdeyleisön voivat muodostaa suuri tai pieni yleisö, rajattu tai avoin kutsuvierasjoukko. Tapahtumajärjestäjien on syytä tuntea kohdeyleisönsä hyvin, sillä siten tapahtumasta osataan tehdä kohderyhmää puhutteleva, oikeankokoinen ja -näköinen tapahtuma, jonne halutaan tulla seuraavalla kerrallakin. Kohderyhmän ymmärtäminen, sen koko sekä tapahtuman tavoite määrittelevät jo paljon sitä, millaista tapahtumaa ollaan järjestämässä. Tapahtumalle on erityisesti tilausta silloin, kun tahdotaan kertoa kohdeyleisölle jotakin. Tällöin syntyy konkreettinen asia ja syy, miksi tapahtuma järjestetään. Tämän lisäksi on syytä miettiä, mitä tapahtuma haluaa viestiä sen kohdeyleisölle. Jokainen tapahtuma on jo itsessään viesti. Jokaisella tapahtumalla tulisi olla selkeä pääviesti ja mahdollisesti sitä tukevia sivuviestejä, mikä on myös usein se, minkä kävijä jälkikäteen usein tapahtumasta tulee muistamaan. (Vallo & Häyrinen 2016, 136, 140–141, 145–146, 148.)

Kulttuuri ja matkailu liittyvät olennaisesti toisiinsa. Toisinaan jo itse matka toteutetaan erityisesti jokin kulttuurinen ilmiö mielessä. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi festivaalit ja urheilutapahtumat jollain tietyllä paikkakunnalla. Matkailun merkitys tapahtumatuotannoille on pienillä paikkakunnilla suhteessa suurempi kuin kasvukeskuksissa, joissa on sekä tarjontaa ja kysyntää tapahtumista enemmän väestömäärän vuoksi ilman matkailijoitakin. Vapaa-aikaansa viettävien ihmisten huomion saavuttaminen on ankarasti kilpailtua. Töitä ihmisten uteliaisuuden herättämiseksi voidaan tehdä ja tehdäänkin paljon kulttuurialalla. Tavoitteena on luoda elämyksiä, jotka sitä myötä vahvistavat ihmisen oman ja muiden kulttuurien ymmärrystä sekä arvostusta. Tärkeä näkökulma Suomessa on myös paikkakuntien elävöittäminen eri tapahtumien avulla. (Uotila 2012, 3, 6, 9.)

3.3 Tapahtumatuotannon prosessi

Tapahtumatuotannon prosessiin kuuluvat yleisesti suunnittelu- ja toteutusvaihe sekä jälkimarkkinointi. Tapahtumatuotanto jaetaan usein kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat tapahtuman sisällön tuotanto, tekninen tuotanto ja kaupallinen tuotanto. (Vallo & Häyrinen 2016, 189, 192.) Jo varhaisessa vaiheessa tapahtumatuotannoissa tulee ottaa huomioon myös potentiaaliset yhteistyökumppanit. Tapahtumien yhteistyökumppanit liittyvät esimerkiksi tapahtumatilan omistajaan tai vuokraajaan, tavarantoimittamiseen, rahoittamiseen, sponsorointiin sekä alihankkijoilta hankittaviin palveluihin, joihin voi sisältyä muun muassa valo- ja äänitekniikka ja ensiapu. (Kauhanen ym. 2002, 41.)

Suomessa erilaisten tapahtumien tapahtumapaikkojen kirjo on laaja. Tapahtumaan ja sen menestymiseen vaikuttaa myös tapahtumapaikkakunta ja sen saatavuus. Tapahtumapaikan valintaan vaikuttavat niin tapahtuman luonne, osallistujat kuin paikkakunnan perinteetkin. Tapahtumasuunnitteluun liittyy olennaisesti myös pohdinta tapahtuman ajankohdasta, kestosta, viikonpäivistä ja kellonajoista. Suomessa myös vuodenajat aiheuttavat rajoituksia tapahtumien järjestämisessä. Myös kilpailevien tapahtumien ajankohdat tulee ottaa huomioon. Jokaisella tapahtumalla on budjetti, joka on hyvä määritellä etukäteen. Budjetti määrittelee mitä tapahtuma voi pitää sisällään. (Vallo & Häyrinen 2016, 167, 169, 174–175, 177, 179.)

Organisaatio, joka järjestää tapahtumaa, on siitä myös vastuussa. Tapahtumaa järjestettäessä voidaan tarvita erilaisia lupia. Tällaisia lupia ovat esimerkiksi aniskelulupa, tiensulkemislupa sekä poliisille tehtävä ilmoitus yleisötilaisuudesta. Kaikkiin ulkoilmatapahtumiin tarvitaan myös maanomistajan lupa. Usein tarvitaan lisäksi tapahtumatilan rakentamista varten rakennuslupa sekä luvat jätehuoltoon ja saniteettitiloihin. Yleisötilaisuuksilla tulee olla myös turvallisuus- ja pelastussuunnitelma. Muita huomioitavia asioita tapahtumapaikalla ovat alkusammutuskalustosta sekä hätäensiapuvälineistä huolehtiminen. (Vallo & Häyrinen 2016, 180–182, 265.)

4 Vapaaehtoistyö

4.1 Vapaaehtoistyö ja sen organisointi Suomessa

Tapahtumien henkilöstöresurssit koostuvat yleensä palkatuista työntekijöistä sekä vapaaehtoisista. Palkattujen ja vapaaehtoisten työntekijöiden keskeisin ero on, että palkatut työntekijät myyvät työtään, mutta vapaaehtoisten motivaatio lähtee omasta innostuksesta ja kiinnostuksesta tapahtumaa kohtaan. Toimivassa tapahtumassa tekijöitä on sopiva määrä, jokainen tietää oman roolinsa ja osaa toimia siinä. Työn tulee tekijälleen olla mielekästä ja sitä tulee olla jokaiselle sopiva määrä. Tärkein rooli kaikilla tapahtumissa työskentelevillä henkilöillä on yleisön palveleminen. Henkilöstö on useimmiten tapahtuman tärkein voimavara. (Kauhanen ym. 2002, 105, 120.)

Tapahtumatuotannon ammattimaisuuden historia on Suomessa varsin lyhyt. Ei ole kovinkaan kauaa siitä, kun käytännössä kaikki tapahtumat järjestettiin vapaaehtoisten työntekijöiden voimin. Koko Suomen tapahtumakenttä on syntynyt innostuneiden vapaaehtoisten ja heitä ympäröivän yhteisön voimin. Vapaaehtoistyön käsitettä on oikeastaan tarvittu vasta, kun tapahtumiin on tullut enemmän palkattuja työntekijöitä. (Iso-Aho 2012, 29–30.)

Vapaaehtoistyön käsitteen määrittely ei ole yksinkertaista, mutta usein määriteltäviksi tekijöiksi nimetään palkattomuus ja vapaaehtoisuus. Näiden lisäksi usein nostetaan näkökulmat toiminnan kohdistuminen vapaa-aikaan sekä oman perhe- tai ystäväpiirin ulkopuolelle. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen tulisi myös olla avointa ihan kaikille. Tiukat määritelmät vapaaehtoistyöstä kuitenkin saattavat rajata joitain vapaaehtoisuuden muotoja pois, sillä ihan aina toiminnan ei voida nähdä olevan avointa kaikille, jos kyseessä on esimerkiksi tehtävä, johon vapaaehtoiselta vaaditaan koulutusta tai erityistä ammattitaitoa, tästä esimerkkinä järjestyksenvalvojat. Myös palkattomuuden nähdään toisinaan silti sisältävän joitain etuja, joita voitaisiin pitää palkkana, kuten vapaaehtoisille tarjotut ilmaiset pääsyliput tapahtumaan. (Iso-Aho 2012, 6.)

Vapaaehtoistyö määritellään yleishyödylliseksi toiminnaksi, eli se on yhteisvastuullista. Yleishyödyllinen toiminta on autonomista, eli sen toimijat määrittelevät itse toiminnan sisällön ja kohteet tarkoituksenaan hyödyttää aina jotakuta tai jotakin. Hyöty ei ole henkilökohtaista tai anna esimerkiksi yksittäiselle henkilölle taloudellista hyötyä, vaan se on voittoa tavoittelematonta toimintaa. (Valliluoto 2014, 18.) Vapaaehtoistyö jatkaa talkoiden, osuuskuntien, yhteiskunnallisten liikkeiden ja naapuriavun perinnettä (Porkka 2009, 96). Perinteinen naapuriapu ja talkootyö määritellään kuitenkin nykyään vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle, vaikka niillä on paljon samoja piirteitä. Suurimpana erona nähdään se, että vapaaehtoistyöhön liittyy yleensä toimintaa organisoiva taho ja työ kohdistuu useammin tuntemattomiin ihmisiin, toisin kuin usein on naapuriavussa ja talkootyössä. (Valliluoto 2014, 17.)

Vapaaehtoistyön kenttä Suomessa on moninaisempi ja monimerkityksellisempi kuin ensi näkemältä saattaa vaikuttaa. Eri muotoista vapaaehtoistyötä tehdään kaikilla yhteiskunnan toimintakentillä. Vapaaehtoistyön suhteellisen pysyvinä perusarvoina voidaan nähdä auttaminen, hyvän tekeminen, solidaarisuus, vastavuoroisuus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus sekä yhteisöllisyys. Termeinä vapaaehtoistyötä ja vapaaehtoistoimintaa voidaan pitää toistensa synonyymeinä. (Iso-Aho 2012, 6–7, 11–12.) Käsitteenä vapaaehtoistoiminta vakiintui 1980-luvulla järjestöjen kielenkäyttöön ja sillä haluttiin korostaa työn palkattomuutta. Termi vapaaehtoistyö taas on enemmän kansainvälisesti tunnettu ja sillä korostetaan toiminnan tärkeyttä. (Porkka 2009, 60.)

Suomesta puuttuu yleinen vapaaehtoistyötä säätelevä lainsäädäntö, mutta vapaaehtoistyöhön vaikuttavat normit sijaitsevat erillään useissa eri lakitekstien kohdissa (Mäkinen 2017, 22–24). Suomen työturvallisuuslaissa määritellään vapaaehtoistyön työturvallisuutta, jossa veloitetaan, että vapaaehtoiselle ei aiheudu haittaa tai vaaraa hänen työskentelynsä aikana. Vastaavasti työturvallisuuslaki velvoittaa vapaaehtoista noudattamaan työtä ja työpaikkaa koskevia turvallisuusohjeita sekä käyttämään tarvittavia suojaimia ja apuvälineitä. Vapaaehtoistoimintaa ei ole määritelty verolainsäädännössä, mutta kuitenkin joitain vapaaehtoiselle tarjottavia korvauksia tunnustetaan. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 55 §)

Suomi kuuluu vapaaehtoistyöhön osallistumisessa maailman aktiivisimpien maiden joukkoon. Tapahtumat Suomessa ovat henkilöresurssien osalta vahvasti rakentuneet vapaaehtoistyöntekijöiden varaan. Tuohon joukkoon mahtuu kaikenikäisiä ihmisiä, monenlaisilla taustoilla ja motiiveilla varustettuja vapaaehtoisia. Heidän tehtäväkenttensä laajuus on valtava sekä työn sisällön että osaamisvaatimusten osalta. Vapaaehtoisia käytetään etenkin yleisön palveluun liittyvissä tehtävissä, kuten lipunmyynnissä, järjestyksenvälvoonnassa, kuljetuksessa, siivouksessa, tapahtuman pystytyksessä ja purkamisessa. Luonteeltaan vapaaehtoistyöntekijöiden roolit tapahtumissa ovat suorittavia ja liittyvät vahvasti järjestelyiden käytännön toteuttamiseen. (Iso-Aho 2012, 11, 18–19.) Suhteellisen pienenkin kokoluokan tapahtumissa vapaaehtoiset ovat korvaamattoman arvokkaita, sillä tapahtumien järjestäminen sisältää usein paljon pieniä, mutta aikaa vieviä tehtäviä (Jyrä 2010, 36).

Vapaaehtoistyön edellytys on, että sille on tarve, oma tunnustettu tehtäväkenttä ja toiminnan vaatimat resurssit. Vapaaehtoistyö ja ammatillinen työ tulee nähdä tasavertaisina, toisinaan rinnakkaisina ja toisinaan vaihtoehtoisina tukimuotoina. Vapaaehtoistyötä tulee johtaa, organisoida ja ohjata tavoitteena tukea ja mahdollistaa vapaaehtoistyön toteutumista. Vaikka vapaaehtoistyö on palkatonta, se ei järjestäjälleen ole täysin ilmaista. Vapaaehtoinen tarvitsee toimiakseen asianmukaiset työolosuhteet ja työvälineet. Tämän lisäksi vapaaehtoiset on rekrytoitava, koulutettava, perehdytettävä ja vakuutettava. (Porkka 2009, 65, 73.)

4.2 Vapaaehtoistyön johtaminen

Vapaaehtoistyön toimivuuden kannalta on panostettava vapaaehtoistyön johtamiseen. Vapaaehtoistyöstä vastaava henkilö järkeilee vapaaehtoistyön siten, että vapaaehtoisilla on työ missä toimia. Vapaaehtoistyön johtamisessa tärkeää on saada vapaaehtoisista heidän parhaat puolensa käyttöön ja mahdollistaa heidän toimintansa yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Vapaaehtoinen on yleensä motivoitunut, suhtautuu asioihin myönteisesti ja haluaa toimia tehtäväs-

sään. Vapaaehtoistyötä johtaessa vapaaehtoisten innostaminen ja heidän hyvinvoinnistaan huolehtiminen on tärkeää sujuvuuden ja viihtyvyyden kannalta. Hyvässä johtamisessa otetaan huomioon erityisesti kaikkien tasapuolinen kohdelu sekä tehtävien jakaantuminen tasaisesti. (Karreinen, Halonen & Tennilä 2010, 93–96.) On tärkeää, että vapaaehtoiset sitoutuvat noudattamaan kaikki samoja toimintaperiaatteita. Yhteinen toimintakulttuuri luo tasapuolisuutta vapaaehtoisina toimiville ja auttaa työn tekemisessä. Yhteisten sääntöjen ja sopimusten noudattaminen on tärkeää myös turvallisuussyistä. Sääntöjen ja sopimusten kertaaminen auttaa myös vapaaehtoista muistamaan, että työssään hän edustaa kyseessä olevaa työnantajaa ja luo mielikuvaa työnantajan toiminnasta. (Mykkänen-Hänninen 2007, 59.)

Vapaaehtoistyön johtamisen ja organisoinnin avulla luodaan sellaisia edellytyksiä, että vapaaehtoisen on turvallista ja mukavaa työskennellä. Toiminnan täytyy mahdollistaa myös vapaaehtoisen omaa kasvua ja kehitystä. Vapaaehtoisten johtaminen on organisaatiosta, rakenteista, työnjaosta ja jaksamisesta huolehtimista. Käytännön johtaminen on usein nimetty vapaaehtoistyöstä vastaavalle henkilölle, joka voi olla itsekkin vapaaehtoinen tai palkattu työntekijä. (Porkka 2009, 81–82.)

Usein vapaaehtoistoiminnan organisointi lepää muutaman aktiivin harteilla. Toimiakseen hyvin vapaaehtoistyön organisointiin ja suunnitteluun tulee käyttää aikaa sekä rekrytointiin kiinnittää huomiota. Lisäksi vapaaehtoistyön ohjeistuksiin, aikataulutukseen ja vapaaehtoisten ohjaukseen kannattaa panostaa. (Karreinen ym. 2010, 9–10.) Vapaaehtoistyön suunnittelijan tai koordinaattorin työ vaatii vapaaehtoistyön peruseriaatteiden ymmärtämistä ja vapaaehtoistyön osaamista, jossa omakohtainen kokemus vapaaehtoistyöstä ei ole haitaksi. Vapaaehtoistyön organisointi vaatii erityisesti huolehtimista siitä, että vapaaehtoistyön perustehtävä voi toteutua ilman ammatillisuuden vaatimusta. Tällä vahvistetaan sitoutumisen lisäksi myös vapaaehtoistyön roolia. (Mykkänen-Hänninen 2007, 53.)

Vapaaehtoisille on tärkeä selkeästi nimetä vastuu- tai yhteyshenkilö, jotta kysymysten tai ongelmien ilmaantuessa vapaaehtoinen ei jää yksin vaan hän tietää

keneen olla yhteydessä. Vastuuhenkilö on myös se, joka antaa lisäohjeita ja tarvittaessa siirtää muihin tehtäviin. Jokaista tapahtumassa toimivaa vapaaehtoista on arvostettava ja se on myös osoitettava jo tapahtuman aikana. Tapahtuman aikana tarkistukset, onko kaikki hyvin, ajan tasalla pitäminen ja olemassaolon huomioiminen ovat tärkeitä vapaaehtoisen työn sujuvuuden ja viihtyvyyden kannalta. Vapaaehtoisten ja vapaaehtoistyön esillä pitäminen ja huomioiminen erilaisissa tilaisuuksissa, haastatteluissa ja julkaisuissa on tärkeä osa motivointia, rekrytointia ja vapaaehtoisten työpanoksen arvostusta. Myös työtodistuksen tarjoaminen on hyvä ele, jota etenkin nuoret vapaaehtoiset arvostavat, sillä siitä voi olla hyötyä työnhaussa. (Iiskola-Kesonen 2004, 40, 43.)

Vapaaehtoistyöntekijöiden ja heidän taustayhteisöjensä kesken vallitsee näkemys, että vapaaehtoisena on mahdollista toimia enemmän ja entistä paremmin, jos työskentelyn yhteinen suunta ja edellytykset toiminnalle varmistetaan. Keskinäinen jakaminen muiden vapaaehtoisia käyttävien toimijoiden kanssa on erityisen tärkeää. Haasteita tulisi ennakoida ja ehkäistä yhä vahvemmin sekä vapaaehtoisten johtamiseen panostaa yhä enemmän. Uudenlaista johtamista tarvitaan, jotta ihmisten aktiivista toimijuutta vahvistetaan. (Tähjä & Wise 2023, 3–5.)

4.3 Vapaaehtoisten motivaatio ja motivointi

Motivaatio on joukko psyykkisiä prosesseja, jotka aiheuttavat kiinnostuksen heräämisen ja suuntautumisen sekä toiminnan jatkumisen. Motivaatio määrää kuinka aktiivisesti ja mitä tavoitellen ihminen pyrkii toimimaan. Motivoitumiselle tärkeä elementti on usein se, että se perustuu vapaaehtoisuuteen. Vapaaehtoisena toimitaan usein muun elämän ohessa, joten toiminnassa mukana pysymiselle on usein paljon vahvoja motiiveja. (Porkka 2009, 97.) Motivaation voidaan nähdä olevan vapaaehtoistyön perusta, mutta myös sen toteutumisen ja jatkumisen lähtökohta. Vapaamuotoisuus, joustavuus ja riippumattomuus ovat vapaaehtoistyön ydinpiirteinä ja vahvuuksina, mutta nämä tuovat mukanaan myös riskin toiminnasta poisjättäytymiselle. (Yeung 2005, 83.)

Vapaaehtoistyöhön hakeutumiseen vaikuttavat monet motiivit ja intressit, joita voi olla tiedostettuja, tiedostamattomia sekä ääneen sanottuja ja sanomattomia. Vahvoina perusteina voidaan pitää tahtotilaa kansalaisvastuusta ja solidaarisuudesta. Suomalaisilla on keskimäärin positiivinen asenne vapaaehtoistyötä kohtaan. Merkittävät syyt olla osallistumatta, ovat yksinkertaisesti se, että osallistuminen ei ole tullut mieleen tai ihmistä ei ole henkilökohtaisesti kutsuttu mukaan toimintaan. (Mykkänen-Hänninen 2007, 23–24.)

Tutkimusten mukaan suomalaisten useimmin ilmaisema syy vapaaehtoistyöhön osallistumiseen on auttamisen halu, mutta ainoa merkittävä motiivi se ei ole. Muita keskeisiä motiiveja ovat esimerkiksi halu käyttää vapaa-aikansa johonkin mielekkääseen toimintaan sekä halu saada säännöllistä toimintaa arkeen. (Iso-Aho 2012, 6, 11.) Vapaaehtoistyöhön osallistumista selitetään muun muassa sillä, että vapaaehtoisena toimiminen voi parantaa sekä yksilöiden sosioekonomista menestystä esimerkiksi parantamalla työllistymismahdollisuuksia. Lisäksi vapaaehtoistyö lisää henkistä ja psyykkistä hyvinvointia. Kansainvälisissä tutkimuksissa on myös huomattu vapaaehtoistyöhön osallistumisen olevan yhteydessä ihmisen onnellisuuteen. Ihmiset, jotka osallistuvat vapaaehtoistyöhön, ovat keskimäärin tyytyväisempiä elämäänsä. Myös vapaaehtoistyön mukanaan tuoman sosiaalisuuden nähdään olevan suuri tekijä onnellisuuden kokemiseen. (Tanskanen & Danielsback 2015, 470–471.)

Muutos elämäntilanteessa liittyy usein siihen, että vapaaehtoistyöhön hakeudutaan. Usein taustalla voi olla myös kaipuuta yhteisöllisyyteen tai yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Esimerkiksi oma henkilökohtainen elämänkriisi tai vaikea elämänvaihe voi herättää kiinnostuksen vapaaehtoistyötä kohtaan, sillä selviytyttyään itse, ihminen voi haluta auttaa myös muita. Vapaaehtoistyö voi tuoda väylän käsitellä omia elämäkokemuksia ja saada uusia näkökulmia. Vapaaehtoistyöhön lähdetään mukaan myös kehitys- tai kypsyminenprosessin tuloksena, kun elämään etsitään uutta suuntaa. (Mykkänen-Hänninen 2007, 22–23.)

Yksi osa vapaaehtoisten motivaatiota on myös vapaaehtoistyön hyvä maine. Vapaaehtoistyö on hyvin latautunut termi, johon liitetään paljon myönteisiä mielikuvia. Vapaaehtoinen -nimikkeen kantaminen voidaan siis nähdä olevan osa

myös vapaaehtoisen palkkaa. (Mäkinen 2017, 15, 17.) Vapaaehtoistyö voi antaa luontevan väylän toimia ihmisten kanssa ja mahdollisuuden toimia auttajana, jolle auttaminen ei ole ammatti. Vapaaehtoinen saa tehtävässään tuoda itsestään esiin sen osaamisen ja ihmisyyden, joka ei mahdollisesti muilla elämän osa-alueilla ole päässyt esiin. Vapaaehtoisena työskentelevä henkilö saa työssään mahdollisuuden omaksua uudenlaisia toimimisen ja ajattelemisen tapoja ja tätä myötä vapaaehtoisen elämästä tulee rikkaampaa. Moni vapaaehtoinen arvostaa myös vapaaehtoistyöstä saamaansa elämäkokemusta, jota voi hyödyntää myös muissa ympäristöissä tulevaisuudessa. (Porkka 2009, 69–70, 101.)

Tapahtumatuottajien mukaan vapaaehtoisista nousee selvästi esiin kaksi keskeistä tyypillistä vapaaehtoisen ominaisuutta. Kiinnostus kulttuuriin, halu viettää vapaa-aikansa kulttuurin parissa sekä kytkös tapahtumapaikkakuntaan. Monille vapaaehtoisille on tärkeää säilyttää oman paikkakunnan tapahtuma jatkossakin. Erityisesti kulttuurialalla vapaaehtoinen palaa rooliinsa useana vuonna. Työstä saatavien konkreettisten vastikkeiden, kuten ruokailujen ja työvaatteiden lisäksi, tapahtumat lupaavat vapaaehtoisilleen elämyksiä, ystävyysuhteita ja mielenkiintoista ja jopa vastuullista tekemistä. Näiden lisäksi korostetaan usein hyvää ja rentoa meininkiä sekä vapaata oleskeluaikaa tapahtumassa. (Iso-Aho 2012, 20, 25.)

On tärkeää pitää vapaaehtoiset tyytyväisinä ja kestitä heitä heidän työvuoronsa aikana. Hyvin huollettu vapaaehtoinen voi tulla paikalle seuraavallakin kerralla. Tapahtumassa myös asianmukainen taukotila on tärkeä niin työntekijöille kuin vapaaehtoisille, sillä se tarjoaa kunnollisen mahdollisuuden taukoon. Samalla tapahtumajärjestäjän järjestämän taukotilan olemassaolo viestii, että vapaaehtoiset ovat tärkeitä ja tarpeellisia. (Jyrä 2010, 32, 36.) Uusien vapaaehtoisten ystävällinen vastaanottaminen, hyvän ilmapiirin luominen ja tapahtumapaikan helppo saavutettavuus ovat tärkeitä elementtejä vapaaehtoisen motivoinnissa. Motivaation säilymisen varmistaminen vielä rekrytoinnin jälkeen on merkittävää. Alkuinnostuksen jälkeen vapaaehtoinen kaipaa uusia haasteita, mutta myös mahdollisuutta lomailta tai päättää osallistumisensa siihen. Motivaatio on myös

tekijä, joka vaihtelee ajan ja elämäntilanteen kanssa: joskus vapaaehtoinen kaipaa enemmän samanhenkistä seuraa ja toisinaan häntä kiinnostavat uudet haasteet. On merkittävää todeta, että vapaaehtoistyö ei välttämättä ole sellaista kuin osallistuja on kuvitellut tai vapaaehtoisena toimiminen ei tunnu luontevalta tälle henkilölle ja tätä päätöstä tulee kunnioittaa. (Karreinen ym. 2010, 40.)

Useille kiitos on tärkein vapaaehtoistyöstä saatava palkka. Myöskään kiitoksen vaatimattomuus ei useinkaan häiritse vapaaehtoisia, onhan työhön alun perinkin lähdetty ilman ajatusta palkitsemisesta. (Karreinen ym. 2010, 79–80.) Vapaaehtoiselle heidän tekemänsä työ näyttäytyy motivoivana, palkitsevana ja tärkeitä onnistumisen ja yhteisöllisyyden kokemuksia tarjoavana toimintana. Niinkään tärkeänä ei nähdä jälkikäteen sähköpostitse saatua kollektiivista kiitosta, vaan enemmän vapaaehtoiset kaipaavat palautetta ja kannustusta jo tapahtuman aikana henkilökohtaisesti. Erilaiset päätösjuhlat ja vapaaehtoistyön merkityksen esiin tuominen koetaan motivoivana ja sitouttavana. (Iso-Aho 2012, 28.) Kokemusten ja kuulumisten vaihtaminen yhdessä toisten vastaavissa tehtävissä toimivien vapaaehtoisten kanssa on tärkeää mahdollistaa. Vertaistuki myös auttaa jaksamaan työssä ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta koko työyhteisöön. (Porkka 2009, 75–76.)

Vapaaehtoisille tulee aina tarjota väylä tulla kuulluksi ja heillä tulee olla mahdollisuus antaa myös palautetta. Lyhyt keskustelu tai helposti täytettävä kirjallinen palaute ovat aivan yhtä hyviä toimintatapoja. Joskus kun vapaaehtoisilla kaikki on näyttänyt sujuneen hyvin, voi tulla houkutus olla keräämättä palautetta. Myös onnistuneesta vapaaehtoistyöstä voi kuitenkin jollain vapaaehtoisella olla sanottavaa ja kaikki kehittymisen paikat on huomioitava seuraavaa kertaa varten. Vapaaehtoinen voi myös usein kaivata palautetta omasta toiminnastaan. Hyvän ja rakentavan palautteen saaminen kannustaa yhä parempaan vapaaehtoisuuteen jatkossa. (Karreinen ym. 2010, 81–82.)

4.4 Vapaaehtoisten rekrytointi ja perehdytys

Vapaaehtoisten rekrytointiin käytetään monipuolisesti eri välineitä ja kanavia. Kaikkein tavallisin tapa on suoramarkkinointi puskaradion, omien sähköpostilistojen ja esimerkiksi järjestöjen ja yhdistysten jäsenkirjeiden avulla. Uusia vapaaehtoisia haalitaan myös esimerkiksi omien nettisivujen ja sosiaalisen median kanavien kautta. Lisätietoja vapaaehtoisuudesta saa useimmiten tapahtumajärjestäjän nettisivuilta ja vapaaehtoisista vastaavalta henkilöltä. Se, miten vapaaehtoiseksi ilmoitaudutaan, on usein järjestetty sähköisellä tai paperisella hakulomakkeella, mutta myös sähköpostitse ilmoittautumista käytetään. (Iso-Aho 2012, 21, 25.) Nykyisten vapaaehtoisten hyödyntäminen uusien vapaaehtoisten rekrytoinnissa voi olla merkittävää. Jo olemassa olevien vapaaehtoisten tuttavista löydetään usein uusia vapaaehtoisia toimintaan. Lisäksi ilmoitustaulujen, paikallislehtien, radion ja rekrytointilistojen hyödyntäminen rekrytoinnissa on tärkeää. (Iiskola-Kesonen 2004, 43.)

Vapaaehtoinen hakeutuu usein tehtävään, jonka kuvittelee hallitsevansa. Silti hyvä perehdytys tuo varmuutta, motivoi ja sitouttaa toimintaan. Tärkeitä aiheita, joita perehdytyksessä tulisi tulla esille, ovat esimerkiksi vapaaehtoisen rooli, odotukset, vastuunjako ja työtehtävät. (Vihiniemi 2020.) Onnistunut rekrytointi onkin tärkeää koko tapahtuman kannalta. Innostuneita osajia voi löytyä yllättävistäkin paikoista ja jokaiselle tapahtumasta kiinnostuneelle tulisi löytää heidän taitojaan ja toiveitaan vastaava työtehtävä. Vapaaehtoisia tulee rohkaista tehtävänsä ja vastuun kantamiseen. Pystyväkin ihminen voi luulla, että tapahtumajärjestäminen on hänelle liian vaikeaa ja tämä voi olla esteenä sille, lähdetäänkö vapaaehtoiseksi vai ei. Työilmapiirin ollessa hyvä, vapaaehtoinen uskaltaa kertoa ylivoimaisista tehtävistä tai muista tapahtumassa eteen tulevista haasteista. Nämä tilanteet usein ovat kuitenkin ratkaistavissa, kunhan tilanteista ollaan tietoisia. (Iiskola-Kesonen 2004, 40.)

Kaikille avoimen tiedotustilaisuuden järjestäminen tarjolla olevasta vapaaehtoistyöstä on käyttökelpoinen ja hyväksi koettu käytäntö vapaaehtoisten rekrytoinnissa. Tällöin kiinnostuneille avautuu mahdollisuus kysyä kysymyksiä sekä tun-

nustella sitä, miltä vapaaehtoisena toimiminen tuntuisi. Kuultuaan tarjolla olevista tehtävistä ja vaatimuksista on vapaaehtoiseksi matalampi kynnyksensä lähteä. Vapaaehtoisten perehdyttäminen tapahtuu jokaisen organisaation itse määrittelemällä tavalla, joten perehdytysten kestot ja sisällöt vaihtelevat suuresti. Parhaimmillaan perehdytys on käytännönläheistä ja juuri kyseiseen vapaaehtoistyöhön sopivaa, joka valmistaa sopivaan tehtävään lähtevää vapaaehtoista toimimaan tehtävässään mahdollisimman hyvin. (Mykkänen-Hänninen 2007, 56–57.)

Psykologiseksi sopimukseksi kutsutaan sitä hyvin henkilökohtaista ja sanatonta sopimusta, joka solmitaan vapaaehtoistyöntekijän ja vapaaehtoistyötä tarjoavan tahon välille vapaaehtoisen ryhtyessä tehtäväänsä. Sopimus perustuu siihen, mitä vapaaehtoinen ja taustayhteisö olettavat saavansa ja voivansa antaa toisilleen. Sopimuksen rikkoutumisella on myös yhteys siihen, kokeeko vapaaehtoinen työnsä mielekkäänä. Vapaaehtoistyötä tarjoava taho odottaa saavansa vapaaehtoisiksi henkilöitä, jotka hyväksyvät toiminnan eettiset periaatteet ja ovat valmiita noudattamaan näitä. Vapaaehtoisen toivotaan olevan tasapainoinen ja luotettava sekä suhtautuvan työhönsä vastuullisesti ja asiallisesti. Vapaaehtoistyöntekijältä odotetaan usein myös esimerkiksi energisyyttä, vuorovaikutustaitoja, avoimuutta ja yhteistyökykyä. (Porkka 2009, 84–85.)

Ihmiset ovat usein aktiivisia vapaaehtoisuudessa muutaman vuoden, jonka jälkeen he jäävät taka-alalle tai kokonaan pois. Jatkuva ja aktiivinen uusien toimijoiden hankinta takaa sen, että joukko uusia tekijöitä on tilanteen tullen valmiina siirtymään avainpaikoille vanhojen aktiivien lopettaessa. Ihmisten into toimia herätetään tarjoamalla mielekästä toimintaa. Esimerkiksi muiden tapahtumajärjestäjien tapahtumissa näkyminen ja toritapahtuman järjestäminen kertovat ulkopuolelle vapaaehtoisten tarpeesta. Usein saatetaan olettaa, että kaikki tietävät vapaaehtoisia tarvittavan lisää, mutta näin ei aina ole ja siksi vapaaehtoistyön pitäminen esillä ja sen mainostaminen on tärkeää. Muiden vapaaehtoistyötä tarjoavien toimijoiden kanssa verkostoituminen ja yhteistyön tekeminen voi tuoda uusia vapaaehtoisia molempien tarpeisiin, mutta myös uusia toimintamalleja käytettäväksi vapaaehtoisten kanssa. (Karreinen ym. 2010, 23, 25–27.)

Vapaaehtoiset jokainen toimija valitsee ja perehdyttää tehtäväänsä toimintansa kannalta mielekkäällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Vapaaehtoisen valintakriteereinä voi olla alan koulutus, tehtävään sopivat ominaisuudet tai mahdollisuus sitoutua tehtävään. Valintakriteerit olisi syytä olla selvillä jo vapaaehtoisten rekrytointivaiheessa ja kriteereistä käyty avointa keskustelua jo tätä ennen. (Mykkänen-Hänninen 2007, 55.) Vapaaehtoista tulee rohkaista huolehtimaan myös itse itselleen sopivassa työtehtävän valinnassa. Sopiva työtehtävä tuottaa vapaaehtoiselle onnistumisen kokemuksia, iloa ja hyvää mieltä. On tärkeä muistaa, että vapaaehtoisella on myös oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta työtehtävästä, jos se on hänen mielestään liian vaativa tai muuten hänelle sopimaton. Vaikka vapaaehtoistoiminta on avointa kaikille, joihinkin tehtäviin vapaaehtoisten nimeämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Myös siirtyminen toisiin uudenlaisiin tehtäviin voi tuoda uutta intoa toimia vapaaehtoisena. (Porkka 2009, 73.)

4.5 Vapaaehtoisten sitoutuminen ja sitouttaminen

Vapaaehtoisuuteen sitoutumista kuvataan mielenkiintoiseksi yhdistelmäksi yksilöllistymiseen liittyvää vapautta valita ja yhteisöllisyyden kokemiseen liittyvää velvollisuutta sitoutua. Vapaaehtoinen kokee velvollisuudet usein positiivisina sekä mahdollisuutena kuulua johonkin yhteisöön, ainakin hetkellisesti. Vapaaehtoistyöhön sitoutumista vapaaehtoinen arvioi joka kerta uudelleen ennen osallistumistaan. Vapaaehtoistyöntekijöiden vaihtuvuus on suurempaa kuin palkattujen työntekijöiden. Tärkeää on joka kerta kokea olevansa osa jonkin merkittävän toteuttamista. (Porkka 2009, 102–103.)

Sitoutuminen merkitsee laajempaakin toimintaa kuin pelkästään tunnollista tehtävien suorittamista. Vapaaehtoiselle se merkitsee oman henkilökohtaisen panoksen antamista tehtävään työhön. Vapaaehtoistyössä tarvitaan vahvaa sitoutumista kyseessä olevan taustayhteisön tai organisaation perustehtävään. Toiminnassa mukana pysyminen edellyttää tunnetta, että toiminta on oikeutettua, järkevää ja mielekästä, siinä saa toteuttaa itseään ja on mahdollisuus nähdä

oman toimintansa tulokset. Sitoutumista voi edistää tai ehkäistä, mutta suoraan sitä ei voi tuoda ulkopuolelta, vaan jokaisen vapaaehtoisen on löydettävä se itsestään. (Porkka 2009, 77.) Osallistuminen vapaaehtoistyöhön on voitava kokea henkilökohtaisella tasolla merkitykselliseksi ja arvokkaaksi toiminnaksi. Vapaaehtoistyöstä on helppo jättäytyä pois, elleivät toiminta ja tehtävä tai näiden johtaminen, täytä vapaaehtoisen odotuksia. Vapaaehtoistyöhön sitoudutaan usein emotionaalisesti vahvemmin kuin palkattuun työhön, sillä taustalla on usein vahva ajatus siitä, että toimitaan yhteiseksi hyväksi. (Porkka 2009, 94–95.)

Vapaaehtoinen määrittelee itse oman tapansa sitoutua vapaaehtoistyöhön, joten hänellä on myös valta ratkaista se, millaiseen toimintaan osallistuminen on hänen elämäntilanteeseensa sopivaa, millaista vastuuta hän voi kantaa sekä kuinka usein ja kuinka paljon aikaa hän voi vapaaehtoistyöhön antaa. On yhä yleisempää, että vapaaehtoinen sitoutuu toimintaan vain lyhyeksi ajaksi ja vain tiettyyn rajattuun tehtävään. Arvokkaana on aiemmin pidetty pitkään toiminnassa mukana olleita, mutta aika on muuttunut myös vapaaehtoistyössä. Yhteisen tehtävään tai yhdelle toimeksiantajalle käytetyn ajan pituutta ei pidetä enää niin kunniakkaana suorituksena kuin ennen ja projektiluonteinen työskentely on noussut vahvasti sen rinnalle. (Porkka 2009, 101.)

Vapaaehtoistyöntekijän yksilöllinen kohtelu, kiittäminen, kehuminen ja kannustus sitouttaa vapaaehtoisuuteen. Vapaaehtoisen mahdollisuus osallistua myös suunnitteluun, ei vain tekemiseen, viestii vapaaehtoisen olevan tärkeä tekijä vapaaehtoistyössä. Parhaimmillaan vapaaehtoisten hyödyntäminen työn suunnittelussa tuo uusia ajatuksia, joita ei aiemmin ole tullut ajatelleeksikaan. Vapaaehtoisten joukosta avainhenkilöiden tunnistaminen auttaa antamaan vastuuta enemmän heille, jotka sitä kaipaavat. Myös jokaisen henkilökohtaisen erityisosaamisen tunnistaminen ja sen hyödyntäminen auttaa niin vapaaehtoista itseään kuin vapaaehtoistyötä järjestävää tahoakin. (Karreinen ym. 2010, 52–53, 55–56.)

Vapaaehtoistyötä suunniteltaessa pitää huomioida vapaaehtoistyön yksilölliset reunaehdot sekä näiden tuomat rajoitukset tai riskit tekijälle. Vapaaehtoisen yksilöllisiä reunaehtoja ovat esimerkiksi työ, perhe, opiskelu, terveydentila ja muut harrastukset. On tärkeää huomioida, että toimintaan sitoutunut vapaaehtoinen voi toisinaan pyrkiä täyttämään velvollisuutensa näiden reunaehtoisten kustannuksella. Tämän takia vapaaehtoistyöhön osallistumisessa tulisi huomioida jokaisen sen hetkinen elämäntilanne. Tarpeen tullen työtä muokataan jokaisen henkilökohtaisen tilanteen kannalta parhaaksi. (Porkka 2009, 79–80.)

4.6 Vapaaehtoistyön merkitys

Vapaaehtoiset ovat arvostuksensa ansainneet, sillä ilman näitä tekijöitä moni yhteiskunnassa itsestään selvältä vaikuttava toiminto olisi huomattavasti huonommalla tolalla tai paljon suppeampaa. Vapaaehtoistyö edistää hyvää niin siihen osallistuvien henkilöiden kuin yleisen edun näkökulmasta. (Iso-Aho 2012, 6, 11.) Vapaaehtoistyöstä puhuttaessa korostuvat usein kansalaisyhteiskunnan ja yleishyödyllisyyden näkökulmat. Vapaaehtoistyö on silloin auttamista, välittämistä, tukemista, mahdollistamista, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. Näitä asioita arvostetaan ja siksi vapaaehtoistyö on ansainnut yleisellä tasolla kansalaisten ja poliittisten päättäjien hyväksynnän ja kannustuksen. (Iso-Aho 2012, 34.)

Vapaaehtoistyöllä voidaan nähdä olevan vahva hyöty- ja kannattavuusnäkökulma. Vapaaehtoistyöllä nähdään olevan kaksi merkittävää yhteiskunnallista tehtävää. Vapaaehtoistyöllä ehkäistään syrjäytymistä tarjoamalla mielekästä toimintaa. Tämän lisäksi vapaaehtoistyö vahvistaa auttamistyössä käytettyjä voimavaroja. (Mykkänen-Hänninen 2007, 11.)

Vapaaehtoistyö on yhteistoimintaa, joka voidaan nähdä yhteen hiileen puhaltamisella sen puolesta, että yhteiskunnassa kaikkien olisi parempi elää. Tämä vahvistaa ihmisten välistä solidaarisuutta ja ylläpitää luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä. Kansalaisaktiivisuus esimerkiksi vapaaehtoisena toimimisena

edistää yksilön ja yhteisön terveyttä ja toimintakykyisyyttä. Kansalaisyhteiskunnan toimiminen ehkäisee ja vähentää sairauksia, sosiaalisia ongelmia ja näihin kohdistuvaa palveluntarvetta. Yhdessä toimiminen ja harrastaminen sisältyy vahvasti vapaaehtoistyöhön, edistää vapaaehtoisen sosiaalisten verkostojen kasvua ja sen on todettu myös sisältävän terveyttä edistäviä vaikutuksia. (Porkka 2009, 63–64.)

Kysyttäessä suomalaisilta kulttuuritapahtumilta kolmea tärkeintä syytä siihen, miksi heidän tapahtumassaan työskentelee vapaaehtoisia, mainitaan usein vapaaehtoisten luoma yhteisöllisyyden tunne, palkkakustannusten alentaminen, vapaaehtoisuuden tuoma imagohyöty sekä vapaaehtoisten kautta tapahtuva integroituminen tapahtumapaikkakuntaan. Alle kolmasosa tapahtumista kykenisi mielestään järjestämään nykyisen laajuisen tapahtuman ilman vapaaehtoistyöntekijöitä. Myös sisällöllisesti tapahtumat olisivat suppeampia ilman vapaaehtoisten työpanosta. Tapahtuma-alalla elää vahvasti ajatus vapaaehtoisista tapahtuman hengen rakentajina ja luoja. Pelkästään palkattuun työvoimaan perustuva tapahtumajärjestäminen ei koeta tavoiteltavana, vaan vapaaehtoisuus nähdään tapahtumissa kiinnostavana elementtinä. Tyytyväinen vapaaehtoinen omilla verkostoillaan koetaan myös ympärivuotiseksi brändilähettilääksi tapahtumalle. (Iso-Aho 2012, 25, 29–30, 43.)

Vapaaehtoistoiminnan arvoa ei voi mitata rahassa, mutta vapaaehtoistyöntunten rahallista arvoa voi arvioida kertomalla vuoden aikana tehdyt vapaaehtoistyöntuntimäärät per asukas keskipalkalla ja työikäisten aktiiviväestön määrällä. Vuonna 2018 tämä arvo on ollut kolme miljardia euroa, mutta usein tilastoihin lasketaan vain järjestöjen ja yhdistysten teettämä vapaaehtoistyö. Todellisuudessa vapaaehtoistyötä on vielä paljon enemmän ja täten myös sen rahallinen arvo on todennäköisesti kolme miljardia suurempi. (Harju 2019, 9.)

4.7 Vapaaehtoisuuden muuttuminen ja kehityskohdat

Vapaaehtoistyön haasteet ovat usein samoja puhutaan sitten millä alalla tai sektorilla toimivista vapaaehtoisista tahansa. Näitä haasteita ovat esimerkiksi

vapaaehtoisten rekrytointiongelmia, sitoutumisen asteen muutos, osallistumisen pätkeytyminen ja tehtävien vetovoiman hiipuminen. Kulttuuritapahtumissa myös alan ammattimaistuminen ja lisääntyneet viranomais määräykset tuovat haasteita vapaaehtoisuuteen, sillä koko tapahtumajärjestämiseen kohdistuu yhä enemmän yhteiskunnan yhtenäistettyä ja tiukennettua sääntelyä. Aiemmin ”jo-kamiehentyöksi” luokitellut vapaaehtoistyön tehtävät vaativat nykyään koulutautumista esimerkiksi järjestyksenvalvojaksi. Tätä myötä kuitenkin tapahtumien työntekijöiden ja vapaaehtoisten työturvallisuus on parantunut. (Iso-Aho 2012, 8, 41–42.)

Vapaaehtoistyön kriittisiksi pisteiksi voidaan nimetä etenkin rekrytointi ja perehdyttäminen, johtaminen sekä vapaaehtoisten motivointi ja palautteen kerääminen. Yleisvaikutelmana on, että tapahtumatuotantojen ammattimaistuminen ja suunnitelmallisuus eivät kaikilta osin ole vielä ulottuneet vapaaehtoistyöhön. Aina mahdolliset vapaaehtoisen laiminlyönnit voivat olla erittäin kohtalokkaita ja aiheuttaa sen, että vapaaehtoinen ei palaa tehtäväänsä ensi kerralla. Vapaaehtoista ei mikään pakota palaamaan työhön, toisin kuin palkkatyössä, jossa taloudellinen tai juridinen pakko on määritelty työsopimuksessa. Usein kuitenkin se, että toimitaan vapaaehtoistyön kentällä, aiheuttaa sen, että tilanteissa joustetaan. Kun mukana ollaan vapaaehtoisesti, erilaisiin eteen tuleviin tilanteisiin yritetään vain sopeutua. Tehtävänäntöjen puutteellisuus tai olemattomuus on usein haaste vapaaehtoiselle. (Iso-Aho 2012, 26–27.)

Kun ymmärretään ihmisten elämäntavoissa ja kulutustottumuksissa tapahtuneita muutoksia, voidaan ymmärtää myös vapaaehtoistyön räätälöinnissä ja tuotteistamisessa eri kohderyhmien tarpeet, joita tulisi huomioida. Näitä muutoksia ovat esimerkiksi yksilöllistymisen nousu, kuluttaminen, pyrkimysten ja toiveiden kulttuuri, maallistuminen, lisääntyneet riskit ja niiden hallinta, uuden teknologian nousu ja yhteisöllisyyden kaipuu. Esimerkiksi yksilöllistymisen nousu on laskenut yhdistystoiminnan hallintotehtävien kiinnostavuutta, pyrkimysten ja toiveiden kulttuurin takia ihmiset ovat vaativampia ja tietoisempia mahdollisuuksistaan ja uuden teknologian nousu on muuttanut ihmisten tapoja olla yhdessä. Toisaalta taas yhteisöllisyyden kaipuu saa aikaan sen, että se mihin kuulutaan

ja mistä haetaan yhteyttä, on saanut uusia muotoja ja oma yhteisö valitaan yhteisten kiinnostuksen kohteiden perusteella. Toisaalta nämä voivat kehittää vapaaehtoistyötä tai mahdollisesti lisätä sen kiinnostavuutta. (Iso-Aho 2012, 13.) Myös maakunnat haluavat korostaa alueidensa yhteisöllisyyttä. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton mukaan vapaaehtoisuus nähdään esimerkiksi merkittävänä väylänä osallistua erilaisiin tarjolla oleviin kulttuuritapahtumiin ja ilmaista omaa luovuuttaan. Kaikille halutaan tasaveroinen mahdollisuus osallistua kulttuuritapahtumiin ja tätä tuetaan esimerkiksi harrastus- ja vapaaehtoistoiminnan tukemisen avulla. (Varis, Pitkänen, Siitonen, Niiranen & Nykänen 2021, 35.)

Ihmiset haluavat edelleen auttaa ja toimia vapaaehtoistöissä, mutta eri tavalla kuin ennen. Trendi vapaaehtoisuudessa näyttää olevan siirtyminen lyhytaikaisempaan ja projektimaisempaan vapaaehtoistyöhön. Tällainen vapaaehtoistyö on lähes pop-up-tyylistä. Vapaaehtoistyöhön löydetään myös uusia toimintamuotoja jatkuvasti. Viime aikoina vapaaehtoistyöksi on kutsuttu tilannetta, jossa työnantaja antaa työntekijän tehdä työajalla hyväntekeväisyistyötä. Tämä vapaaehtoistyön muoto voi kuitenkin olla ongelmallinen, sillä yleisesti vapaaehtoisuuden kulmakivi on ollut se, että tehdystä työstä ei saada palkkaa ja toiminta painottuu juuri vapaa-aikaan. (Mäkinen 2017, 16, 18.)

Se, että vapaaehtoistyö ei toimi siinä mukana olevien vapaaehtoisten tai sitä toteuttavan tahon näkökulmasta, on monta syytä. Kompastuskiviä voivat olla esimerkiksi ajan tai kiinnostuksen riittämättömyys vapaaehtoistyön suunnitteluun, tästä johtuva aikataulujen pettäminen tapahtuman jo lähestyessä tai tiedon kuluminen huonosti vapaaehtoisten kesken tai järjestäjiltä vapaaehtoisille tai toisinpäin. Vapaaehtoistyön järjestäminen hyvin vaatii koko tapahtuman ja siinä toimivien ihmisten kokonaisuuden ymmärtämistä. (Karreinen ym. 2010, 17–18.) Pohjoiskarjalalaisen Kontiolahti Biathlonin vapaaehtoisille toteutetussa kyselytutkimuksessa toukokuussa 2023 vapaaehtoistyön kehityskohdiksi nimettiin markkinoinnin kehittäminen, perehdytys ja tiedonkulku vapaaehtoisille. Näiden haasteiden ratkaisemiseksi suositeltiin esimerkiksi sosiaalisen median kanavien kehittämistä, selkeytystä perehdytysjärjestelmään sekä yhteistä sovellusta tai ryhmää, jossa vapaaehtoisuuteen liittyviä asioita olisi helpompi viestiä yhdessä tietyssä paikassa. (Rissanen 2023, 27.)

Tarkasteltaessa vapaaehtoistyön muuttumista ja kehityskohtia, on otettava huomioon vapaaehtoisten ikärakenne ja sen muutos. Vapaaehtoisten ikärakenteesta voidaan erottaa kaksi tyypillistä piirrettä. Vaikka poikkeuksiakin löytyy nykyään paljon, usein vapaaehtoiselta edellytetään täysi-ikäisyyttä ja nuoria aikuisia vapaaehtoisia koetaan paikoin olevan paljonkin. Toinen ilmiö on 30–40-vuotiaiden puuttuminen vapaaehtoisväestä. Esimerkiksi työelämän ruuhkavuodet, perheen perustaminen ja omien kulttuurin kuluttamisen tapojen muutos sekä ystäväpiirin rakenteen muutos voidaan nähdä tähän syinä. Toisaalta vapaaehtoisina toimivat paljon jo pahimmat kiireet taakseen jättäneitä keski-ikäisiä ja senioreita. Joissakin tapahtumissa ikääntyneiden vapaaehtoisten osuus on kasvanut jo huolestuttavan suureksi ja tämä tietää haasteita rekrytointiin tulevaisuudessa. Monet tapahtumat ovat huolissaan vapaaehtoisten riittävyydestä jatkossa. On siis syytä löytää uusia keinoja pitää vapaaehtoiset mukana toiminnassa ja sen kehittämisessä. Tapahtumien on syytä kysyä itseltään, mihin ja minkälaisia vapaaehtoisia he todella tarvitsevat ja voisiko se olla jotakin muuta, kuin mihin aiemmin on totuttu. (Iso-Aho 2012, 20, 29.)

Vapaaehtoisten aktiivien tekemän valtavan työmäärän tunnistaminen ja tunnustaminen on tärkeää vapaaehtoistyön jatkuvuuden kannalta. Hiljaisten puurtajien huomiotta jättäminen on kehityskohta, johon tulisi kiinnittää huomiota. Kenenkään vapaaehtoisen, teki hän sitten kuinka paljon työtä tahansa, työpanosta ei tule pitää itsestään selvänä. Aktiivisten tekijöiden työpanos voi helposti valua hukkaan, jos heidän koko potentiaaliaan ei oteta käyttöön. Myös joka vuosi tehtäväänsä palaava tekijä, voi kaivata uusia haasteita ja vaihtelua. Työtehtävien kierrättäminen on hyvä keino sille, että työhön ei kyllästy. Ihmisten välisessä kanssakäymisessä voi myös helposti syntyä ristiriitoja. Vapaaehtoisten voimavarat saattavat kulua liikaa, jos on selvästi läsnä ongelmia, joihin ei uskalleta puuttua tai vanhentuneita huonoja käytäntöjä, joita ei uskalleta muuttaa. Vapaaehtoistyö vaatii nykyään yhä enemmän uskallusta muuttua ajan mukana ja tarttua uusiin haasteisiin. (Karreinen ym. 2010, 58–59.)

Vapaaehtoistyön uudistuminen ei aina ole vain rahasta kiinni. Uudistuminen edellyttää toiminnan muuttumista. Vapaaehtoistyön rooli ja tehtävä osana yhteiskuntaa sekä toiminnan tavoitteen ja tarkoituksen kirkastaminen, on tärkeää, jotta toimintaa voidaan uudistaa. Vapaaehtoisuutta muokataan parhaiten antamalla vapaaehtoisille mahdollisuus käyttää taitojaan ja osaamistaan itselle ja taustayhteisölle merkityksellisten aiheiden edistämiseen ja muuttamiseen. Yhdessä oppimisen näkökulmaa on myös syytä pitää aktiivisesti esillä. (Tähjä & Wise 2023, 6–8.)

Myös itse vapaaehtoisuuden termiä tulisi tarkastella kriittisesti. Moni nuori ei näe itseään vapaaehtoistyöntekijänä vaan enemmänkin kokee itsensä vaikuttajana ja muutoksen mahdollistajana itselleen tärkeiksi kokemissa asioissa. Tulevaisuuden haaste vapaaehtoisuudessa onkin nuorten sitoutuminen ja motivaatio vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Nuorille vapaaehtoisuus pitää olla hyödylliseksi koettua ja ajankäyttö sopivaa suhteessa toiminnan tuloksiin. Kun nuori saa kokemuksia vaikuttamisesta, syntyy kierre, jonka avulla nuori sitoutuu vapaaehtoiseksi jatkossakin. Nuorten mielipiteen kuuleminen muutosehdotuksissa ja heidän aktiivinen rekrytointinsa mukaan vapaaehtoistyöhön ovat työn tulevaisuuden turvaamisen kannalta elintärkeitä. Nuorten uudenlaiset taidot ja osaaminen ovat niitä, joiden avulla vapaaehtoistyön kenttää muutetaan. (Tähjä & Wise 2023, 9.)

Osittain haasteena koettu nuorten vapaaehtoisuuteen sitouttaminen onkin jo huomioitu ja ratkaisuja kehitelty. Vuosina 2021–2023 on toiminut Kansalaisareenan Jep – Nuorten näköinen vapaaehtoistoiminta -hanke, jonka tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten mahdollisuuksia ryhtyä vapaaehtoiseksi. Nuorelle vapaaehtoistyö tuo lisää hyvinvointia, harrastusmahdollisuuksia, vahvistaa identiteettiä ja auttaa pohtimaan tulevaa koulutus- ja urapolkua. Vapaaehtoistyöstä yritetään saada nuorille houkuttelevaa, helpommin lähestyttävää ja aidosti osallistavaa. Tätä on lisätty esimerkiksi kouluttamalla vapaaehtoistyön koordinaattoreita kohtaamaan nuoria ja kehittämään uusia toimintamalleja heidän kanssaan. (Rikkonen 2022, 103, 106.) Jotta nuoret löytävät paremmin mukaan vapaaehtoistoimintaan on syytä miettiä vapaaehtoistyön markkinointia ja näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa. Vaikka

vapaaehtoistyötä organisoiva taho tavoittaisi paljon ihmisiä Facebookissa, tulee katse kohdistaa tavoitettujen ikäjakaumaan. Nuorilla käytetyimpiä sosiaalisen median kanavia tällä hetkellä ovat Instagram ja TikTok, mutta alusta voi vaihtua nopeaan uusien trendien myötä. Sosiaalisesta mediasta löydetty vapaaehtoistyö koetaan nuorten keskuudessa usein helposti lähestyttäväksi. (Jämsä 2022, 92.)

4.8 Vapaaehtoistyön tulevaisuus

Vapaaehtoistyö on aina ollut toisaalta tulevaisuuteen katsovaa, mutta samalla perinteitä vaalivaa toimintaa. Toimiakseen myös tulevaisuudessa vapaaehtoistyötä tulee viedä eteenpäin. On tunnistettava ja nimettävä ajoissa toimivat ja toimimattomat tavat, toimintamallit ja tavoitteet. Vapaaehtoisuuden uusiutumiseen vastaaminen edellyttää uutta osaamista sekä rohkeutta ja kokeilunhalua. Vapaaehtoisuuden taustalla tulee tulevaisuudessakin olemaan ajatus auttamisesta, mutta tulevaisuudessa auttaminen voi olla erilaista kuin osaamme nyt kuvitellakaan. Uudenlaista vapaaehtoistyötä syntyy yhdistelemällä ja lainaamalla osaamista, resursseja ja ratkaisuja yli toimialarajojen. (Tähjä & Wise 2023, 2, 4.)

Muuttunut toimintaympäristö ja ihmisten moninaistuneet tarpeet muuttavat vapaaehtoistyön kenttää. Vapaaehtoistyön lähtökohtana on aina ollut ihmisten kohtaaminen, mutta myös se on muuttunut digitalisaation myötä. Ihmisten kohtaaminen ei tapahdu pelkästään fyysisesti vaan myös etänä ja tämä monipuolistaa vapaaehtoistyön tulevaisuutta. Uudenlaiset kohtaamisen muodot täytyy nähdä myös yhtä merkittävänä kuin jo totutut vanhat tavat. Näin vapaaehtoistyö voi jatkua mutta toisessa muodossa. Digitalisaation ymmärtäminen kehittää toimintaa, sillä kyse ei ole enää pelkästään kyvystä käyttää digilaitteita tai sosiaalista mediaa, vaan laajemmasta ymmärryksestä teknologian tuomista mahdollisuuksista vapaaehtoistyöhön. Tulevaisuudessa esimerkiksi tekoälyn kehittyminen voi muuttaa toimintaympäristöä. (Tähjä & Wise 2023, 10–11, 17.)

Kuten muualla Suomessa myös Pohjois-Karjalassa vapaaehtoistyö on vahvasti yhdistysten ja järjestöjen organisoimaa. Vuonna 2021 tehdyn järjestökyselyn mukaan vapaaehtoistyön tilanteen nähdään Pohjois-Karjalassa olevan vakaa, mutta tilannetta tulee tarkkailla. Koronapandemian vähentäessä tai pysäyttäessä kokonaan toimintaa, samalla myös vapaaehtoisten määrän koettiin vähentyneen. Koronapandemian todettiin vaikuttaneen myös järjestöjen ja yhdistysten talouteen negatiivisesti, mutta toisaalta digiosaamisen ja uusien toimintamuotojen kehittäminen nousi keskiöön. Tulevaisuuden tavoitteena Pohjois-Karjalassa on myös tuetun vapaaehtoistyön kehittäminen, jotta vapaaehtoistyöhön osallistuminen olisi kaikkien saavutettavissa. Myös yhteistyötä eri vapaaehtoisia käyttävien tahojen välillä halutaan kehittää yhä paremmaksi tulevaisuudessa. Vapaaehtoistoiminnan kautta koetaan ihmisten löytävän maakunnasta itselleen mielekästä tekemistä, tukea ja koulutusta, joiden koetaan lisäävän yleistä hyvinvointia ja osaamista. Vapaaehtoistyö Pohjois-Karjalassa nähdään merkittävänä, sillä se mahdollistaa suuria tapahtumia maakunnassa. (Kääriäinen 2021, 10, 16, 20, 22, 26.)

Puhuttaessa vapaaehtoistyön tulevaisuudesta, palataan jälleen vapaaehtoistyöhön sitoutumisen ongelmaan. Yhä suurempi osa vapaaehtoisista kokee vaikeaksi toimintaan sitoutumisen pitkäaikaisesti. Tätä ratkaistaan pop-up-tyyppisellä vapaaehtoisuudella sekä tehtävien aikajänteen tarkempuna määrittelyinä. Sitoutumisen haaste voi kohdistua myös tarjottuun vapaaehtoistyön tehtävään, toimintaa järjestävään tahoon tai aihepiiriin. Täytyy muistaa, että vapaaehtoista ei tarvitse sitouttaa toimintaan, jos heidän motivaationsa on korkealla ja toiminnassa ovat mukana hänelle tärkeät arvot sekä mahdollisuus päästä vaikuttamaan vapaaehtoistyön kautta. Mitä enemmän vapaaehtoisille myös tarjotaan mahdollisuuksia vaikuttaa omaan vapaaehtoistyöhönsä, sitä tyytyväisempiä he työhönsä ovat ja palaavat siihen jatkossakin. (Tähjä & Wise 2023, 12.)

Henkilökohtaisesti vapaaehtoisuuteen mukaan kutsumisessa nähdään valtavaa potentiaalia. Vuonna 2020 kartoitettiin teemahaastatteluilla etenkin pitkäaikaiseen vapaaehtoisuuden sitoutumiseen vaikuttavia tekijöitä. Haastatteluvastauksissa korostui etenkin vapaaehtoisuuden yhteisöllinen näkökulma. Eri ikäiset

haastatteluun vastanneet mainitsivat yhteisöllisyyden ja verkostoitumisen mahdollisuuden vapaaehtoisuuden positiiviseksi hyödyksi ja mahdollisuudeksi. Jo-kaista haastateltavaa oli myös henkilökohtaisesti kysytty mukaan vapaaehtois-työhön, ja tämä oli vapaaehtoistyöhön mukaan lähtemisen tehnyt helpoksi. Jos kysyjä oli ollut tuttu ja itse mukana vapaaehtoistyössä, oli vapaaehtoisuuteen erittäin matala kynnys lähteä mukaan. (Kangasluoma 2020, 31, 34, 36, 50–51.) Vuonna 2022 Sitran Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa -tutkimus toi ilmi, että 60 prosenttia suomalaisista ei ole pyydetty osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Mukaan kutsumisen kasvattaminen ja kehittäminen sisältää valtavan määrän potentiaalia, joka voi olla merkittävää vapaaehtoistyön jatkuvuuden kannalta. (Tähjä & Wise 2023, 12–13.)

Vapaaehtoistyöllä nähdään olevan suuria kasvumahdollisuuksia. Vapaaehtois-työtä arvostetaan ja sen merkitys tunnustetaan. Ihmisillä on tahtoa edistää va-paaehtoistyötä ja rakentaa sitä yhdessä yhä paremmaksi. Vapaaehtoistyöhön osallistumisen kynnystä tulisi madaltaa mahdollisimman pieneksi, jotta toimin-taan mukaan lähteminen olisi helppoa. Yksi kysymys onkin se, kuinka vapaaeh-toistyöstä hyötyvät ja vapaaehtoistyötä etsivät löytäisivät toisensa. Vapaaehtois-työn yhtenäisen toimintamallin puuttuminen on este tai hidaste vapaaehtois-työlle. Mallin tulisi sisältää vapaaehtoistyön rahoituskanavia, kontakteja, koulu-tusta, koordinaatiota, tukea ja ylläpitoa koskevia ohjeistuksia. Etenkin uutta va-paaehtoistoimintaa aloittaessa tällaisilla ohjeistuksilla olisi suuri arvo. Toisaalta kansallinen ohjeistaminen voi olla myös riski ja tehdä vapaaehtoistyön organi-soinnista hankalampaa. (Valliluoto 2014, 57–59.)

Hyvän tekeminen, vastuullisuus ja kestävä maailman rakentaminen ovat nyky-päivän trendejä, mutta vapaaehtoistoiminnassa nämä aatteet ovat kannatelleet toimintaa jo pitkään. Tätä kautta vapaaehtoistyö voidaan nähdä erittäin arvok-kaana ja sitä halutaan vaalia myös tulevaisuudessa. Moninaistuvassa maail-massa kohderyhmät ja tuen tarpeet moninaistuvat ja pirstaloituvat. Tarpeiden tunnistaminen ja uuden toiminnan ja tuen tarjoaminen vie kohti tulevaisuuskes-tävämpää toimintaa. (Tähjä & Wise 2023, 14–16, 18.)

Vapaaehtoistyön tulevaisuutta ajatellessa tulee uskaltaa innostua ja ajatella suuria. Tavoitteiden asettaminen vuositasolla sekä pidemmälle aikavälille, luo tavoitteellisuutta tulevaisuuteen. Päämäärä pitää myös pitää kirkkaana: mitä tulevaisuudessa halutaan vapaaehtoistyöltä ja vapaaehtoisilta sekä miten näihin päämääriin päästään. Totuttujen tapojen ravisteleminen luo uusia ratkaisuja. Pyörää ei usein tarvitse keksiä uudelleen, mutta uudet näkökulmat voivat tuoda aivan uusia vapaaehtoisuuden muotoja. Tehokkuuden sijaan tulisi varmistaa, että luovuudelle ja uusille ideoille on tilaa. Toisinaan myös pelottavalta tuntuva uusi alku ja alusta aloittaminen täysin puhtaalta pöydältä voi olla mahdollisuus viedä toiminta uudelle tasolle tulevaisuudessa. (Karreinen ym. 2010, 104–105, 107–108, 111.)

5 Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät

5.1 Haastattelut

Haastattelut ovat yksi käytetyimmistä tiedonkeruutavoista. Haastattelun käyttäminen tiedonkeruumenetelmänä perustuu siihen, että haluttaessa tietoa henkilön elämästä, on viisainta kysyä asioita henkilöltä itseltään. Haastatteluja käytetään tutkimusaineiston saamiseksi. Tätä saatua aineistoa on tarkoitus analysoida ja tulkita tavoitteena selvittää määritelty tutkimuskysymys. Haastattelu on samalla aina myös vuorovaikutustilanne haastateltavan ja haastattelijan välillä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Tässä opinnäytetyössä tiedonkeruumenetelmänä toimivat myös eri tapahtumajärjestäjille vapaaehtoistyön organisoimisesta suoritettavat haastattelut. Se, mitä haastatteluista erityisesti haluttiin saada selville, pohdittiin yhdessä opinnäytetyön toimeksiantajan SEM-hankkeen kanssa. Haastattelukysymyksissä otettiin huomioon se, että pyrittiin selvittämään erityisesti tapahtumajärjestäjien hyväksi todettuja käytänteitä sekä suosituksia vapaaehtoisten rekrytoinnissa, motivoinnissa ja vapaaehtoisuuteen

sitouttamisessa. Haastattelukohteiksi valittuja tapahtumajärjestäjiä lähestyttiin sähköpostitse sekä myöhemmin tavoiteltiin myös puhelimitse. Haastatteluun oli mahdollista osallistua Microsoft Teams -järjestelmän välityksellä tai puhelinhaastatteluna. Näiden lisäksi tarjottiin mahdollisuutta vastata haastattelukysymyksiin kirjallisesti sähköpostin välityksellä ja tämä osoittautui suosituimmaksi tavaksi osallistua. Haastattelukysymykset tapahtumajärjestäjät saivat etukäteen tutustuttavakseen ja mahdollisia tarkentavia lisäkysymyksiä esitettiin haastattelun aikana tai sähköpostitse saatujen vastausten osalla, haastattelujen jälkeen.

Haastatteluihin osallistui vapaaehtoistyötä organisoivia tapahtumajärjestäjiä seitsemästä Pohjois-Karjalan kaupungista tai kunnasta. Haastateltavat henkilöt tapahtumittain:

- Kaupunkifestivaali Popkatu: Venla Mutanen, Popkatu-yhdistys ry:n puheenjohtaja
- Heinäveden Musiikkipäivät: Leena Vlasoff, Heinäveden matkailusihteeri
- Kivenveistofestivaalit: Tuula Ikonen-Graafmans, Veistäjien yhteyshenkilö
- Liperin Leipäpäivä: Johanna Rinnekari, Liperin Leipäpäivä ry:n puheenjohtaja
- Jouludraama Immanuel: Jari Lampinen, Immanuel Jouludraaman kannatusyhdistys ry:n puheenjohtaja
- Polvijärvi-päivät: Helena Kaasinen, Polvijärven kuntakoordinaattori
- Kihaus Folk: Katja Sinervo, Kihaus Folkin sihteeri ja viestintävastaava

Kaikkien haastattelujen jälkeen haastatteluvastaukset järjesteltiin raportin koostamista varten teemoittain yhteen tiedostoon. Näistä teemoista rakentuivat raportin (Karvanen 2023) väliotsikot: ”Vapaaehtoisten rekrytoinnin nykytilanne”, ”Vapaaehtoisuuden järjestäminen käytännössä Pohjois-Karjalassa”, ”Vapaaehtoisuuteen sitoutuminen”, ”Vapaaehtoisen näkökulma: motivointi, huolehtiminen ja vapaaehtoisuuden anti”, ”Tapahtuman jälkeen: palautteen kerääminen ja mahdollinen työtodistus” sekä ”Onnistumiset, kehityskohdat ja vapaaehtoisten merkitys”.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Jokaisessa laadullisessa tutkimuksessa määritellään tutkimusmenetelmä, joka sopii parhaiten juuri kyseessä olevaan työhön (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Tässä opinnäytetyössä on käytetty aineiston analyysissa menetelmänä temaattista sisältöanalyysia. Sisältöanalyysia käytetään kvalitatiivisessa tutkimuksessa kirjallisen aineiston analyysitapana ja usein sitä käytetään litteroitujen haastattelujen analysoinnissa. Sisältöanalyysin tarkoituksena on tuoda esiin tekstiaineistosta ilmenevät merkitykset. Tutkittavasta aiheesta pyritään tuottamaan tiivis ja yleistävä kuvaus, ilman että aineiston informaatioarvoa menetetään. Temaattisessa sisältöanalyysissa tekijä tunnistaa, nimeää ja ryhmittelee aineistosta löytämiään sisällöllisiä elementtejä. Tarkoituksena on kuvata sanallisesti tekstin yhtäläisyyksiä ja eroja keskittyen tutkimukselle oleellisiin kohtiin. (Leinonen 2018.)

Temaattisessa sisältöanalyysissa käytetään realistista analyysiotetta. Tutkittavan aineiston realistisessa tarkastelutavassa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä aineisto sisältää ja mitä siinä kerrotaan tutkittavasta aiheesta. Tavoitteena on se, että tutkimuskysymykseen pyritään vastaamaan mahdollisimman hyvin. Kaikki työ tulisi purkaa hyvin auki ja selventää, miksi juuri näin on päätetty toimia. Tutkittava aineisto on myös tärkeää yhdistää aiheesta olemassa olevaan kirjallisuuteen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Opinnäytetyön kirjallisessa aineistossa on käytetty luotettavasti ja monipuolisesti erilaisia artikkeleita, julkaisuja ja tutkimuksia, jotta aiheesta saadaan kattava ymmärrys. Kaikki lähteet ovat merkitty asianmukaisesti sekä tekstiin että lähteisiin opinnäytetyön lopussa. Erilaiset suositukset ohjaavat esimerkiksi inhimillistä toimintaa koskevia eettisen tutkimuksen kannanottoja. Näitä ovat esimerkiksi tutkittavan henkilön kohtelu ja oikeudet, erityisesti suostumukseen perustuva osallistuminen tai osallistumatta jättäminen, henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ja yksityisyyden suojaaminen tutkimusjulkaisussa. Tutkimuksesta ei saa olla haittaa tutkimuksen kohteena oleville henkilöille ja heidän yksityisyytensä tulee olla tutkimuksen ajan sekä julkaistavan tutkimuksen jälkeen suojattuna. (Arene 2020; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023.) Haastatteluun

osallistuville selvennettiin työhön liittyvät tietosuoja- ja tietoturva-asiat sekä heiltä saatiin suostumus haastattelujen käyttöön opinnäytetyössä. Aineistoja käsiteltiin nimettömästi.

6 Tulokset

6.1 Sitoutuminen ja motivointi

Vapaaehtoisuuden nykytilanteen Pohjois-Karjalassa voidaan nähdä haastattelujen perusteella olevan osittain hyvä ja osittain tulevaisuudessa parannusta kaipaava. Tapahtumilla on vapaaehtoisia mutta enemmänkin tarvittaisiin varsinkin jatkossa. Rekrytointia vaikeuttaa suuren vapaaehtoisjoukon ikääntyminen ja nykyään koettu hankaluus sitoutua vapaaehtoisuuteen pidemmäksi aikaa. Haastattelujen perusteella haasteita toivat osittain jo nyt ja osittain etenkin tulevaisuudessa vapaaehtoisten saaminen lupia vaadittaviin tehtäviin, kuten järjestyksenvalvontaan ja ensiapuun. Rekrytoinnin kulmakivenä voidaan nähdä olevan puskaradio. Yhteenkuuluvuuden tunne vapaaehtoistyössä nähdään erittäin merkittävänä motivoinnin ja sitoutumisen kannalta. Tapahtumien nähdään elävöittävän paikkakuntaa, eikä ilman vapaaehtoisia tapahtumia pystyittäisi järjestämään samalla mittaluokalla kuin nyt, joten vapaaehtoistyön merkitys on suuri tapahtuma-alalla Pohjois-Karjalassa. Opinnäytetyön, sitä varten kootun kirjallisen aineiston, suoritettujen haastatteluiden sekä niistä koostetun raportin (Karvanen 2023) avulla vapaaehtoisuudesta Pohjois-Karjalan tapahtumissa voidaan erottaa useita läpileikkaavia teemoja.

Paljon yhtäläisyyksiä niin haastatteluvastauksissa kuin kirjallisuutta tarkastellessa voidaan nähdä olevan ajatuksissa vapaaehtoisuuden yhteisöllisestä näkökulmasta ja sen tärkeydestä. Vapaaehtoistyön jatkuvuuden kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, mitä vapaaehtoinen työstään kokee saavansa sekä mikä häntä siihen motivoi ja sitouttaa. Jokainen

haastatteluun osallistunut tapahtumajärjestäjä mainitsi vähintään kerran haastattelunsa aikana eri kysymyksiin vastattaessa vapaaehtoistyön yhteisöllisyyden näkökulman. Vapaaehtoinen usein etsii vapaaehtoistyöstä mahdollisuutta sosiaalisuuteen työtehtävissään kohtaamiensa ihmisten sekä toisten vapaaehtoisten kanssa. Myös kirjallisuudessa Mykkänen-Hänninen (2007, 22) toteaa, että usein vapaaehtoisella voi olla myös kaipuuta yhteisöllisyyteen tai yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Oma rooli vapaaehtoistyöntekijänä nähdään mielekkäänä ja tärkeänä tehdyn työn sekä itse tapahtuman kannalta, mutta vapaaehtoisuuden sivutuotteena voidaan tosiaan saada omaan elämään myös uusia kontakteja. Yhdessä toimiminen ja harrastaminen, mikä sisältyy vahvasti vapaaehtoistyöhön, edistää vapaaehtoisen sosiaalisten verkostojen kasvua ja sen on todettu myös sisältävän terveyttä edistäviä vaikutuksia, näin linjaa myös Porkka (2009, 64).

Vapaaehtoisille tahdotaan tarjota tapahtumassa positiivinen ja rento työskentelyilmapiiri sekä hyvä kokemus vapaaehtoisena toimimisesta. Iso-Aho (2012, 26–27) nimesi palautteen keräämisen yhdeksi vapaaehtoistyön kriittiseksi pisteeksi ja totesi, että aina mahdolliset vapaaehtoisen laiminlyönnit voivat olla erittäin kohtalokkaita ja aiheuttaa sen, että vapaaehtoinen ei palaa tehtäväänsä ensi kerralla. Tärkeitä näkökulmia myös haastateltavat toivat esiin siitä, että vapaaehtoisia täytyy kuulla, niin jo hänen työnsä aikana kuin palautteen muodossa tapahtuman jälkeenkin. Myös tämän palautteen hyödyntäminen kehittämistarkoituksessa auttaa vapaaehtoisuutta kehittymään suuntaan, johon vapaaehtoisia haluaa tulla mukaan enemmänkin.

6.2 Organisointi ja etävapaaehtoisuus

Vapaaehtoistyön organisointi ja johtaminen on tärkeää. Vapaaehtoistyön pitäisi olla niin hyvin järjestettyä, että vuodenkaan kestävän vapaaehtoisuuden aikana kenenkään yksittäisen vapaaehtoisen taakka ei kasvaisi liian suureksi. Työn tulisi olla jaettu sopiviin määriin vapaaehtoisten kesken. Hyvässä johtamisessa otetaan huomioon erityisesti kaikkien tasapuolinen kohtelu sekä tehtävien jakaantuminen tasaisesti, kirjoittaa Karreinen ym. (2010, 96). Olemassa olevien

tehtävien kriittinen tarkastelu ja uudelleen järjesteleminen ovat näkökulmia, joita vapaaehtoistyötä organisoidessa tulisi ottaa huomioon entistä enemmän. Haastatteluissa tapahtumajärjestäjiltä kysyttiin vapaaehtoistyön vuorojen järjestelemisestä ja jotkin luettelivat myös vapaaehtoisille tarjottavia työtehtäviä. Moni haastateltava mainitsi, että vapaaehtoisilta kysytään toiveita vuoroista ja työtehtävistä. Vaikuttamisen mahdollisuuden voidaan kokea myös sitouttavan ja motivoivan toimintaan. On siis syytä löytää uusia keinoja pitää vapaaehtoiset mukana toiminnassa ja sen kehittämisessä. Tapahtumien on syytä kysyä itseltään, mihin ja minkälaisia vapaaehtoisia he todella tarvitsevat ja voisiko se olla jotakin muuta, kuin mihin aiemmin on totuttu. (Iso-Aho 2012, 29.) Käytännössä työtehtävien muuttaminen ei aina ole mahdollista, mutta on hyvä huomata, että toisinaan totutaan tekemään asiat niin, kuin ne on aina ennenkin tehty. Omaa vapaaehtoistyön järjestämistä on siis syytä tarkastella jatkuvasti. Vapaaehtoistyöstä on helpompi lähteä pois kuin palkkatyöstä ja tästä syystä myös sitoutuminen on vaikeampaa.

Eläessämme koronapandemian jälkeistä aikaa etävapaaehtoisuuden mahdollisuus ja kehittäminen on myös tärkeää. Haastatteluvastauksista käy ilmi, että vasta osalla tapahtumista vapaaehtoisena voi toimia myös tietyissä tehtävissä etänä. Hyvänä esimerkkinä työtehtävästä eräs haastateltava toi esiin nettisivujen päivittämisen ja markkinoinnin. Tulevaisuuden tavoitteena Pohjois-Karjalassa on myös tuetun vapaaehtoistyön kehittäminen, jotta vapaaehtoistyöhön osallistuminen olisi kaikkien saavutettavissa toteaa kirjallisuuden puolella Kääriäinen (2021, 10). Mahdollisuus toimia etänä tai tuetusti vapaaehtoisena voi myös madaltaa kynnystä lähteä mukaan toimintaan.

6.3 Vaihtuvuuden tarkkailu ja aktiivinen rekrytointi

Joissakin tapahtumissa ikääntyneiden vapaaehtoisten osuus on kasvanut jo huolestuttavan suureksi ja tämä tietää haasteita rekrytointiin tulevaisuudessa. Monet tapahtumat ovat jo huolissaan vapaaehtoisten riittävydestä jatkossa. (Iso-Aho 2012, 20.) Todellisuus vapaaehtoisten ikääntymisestä ja ihmisten haluttomuudesta sitoutua vapaaehtoiseksi pidemmäksi aikaa voidaan todeta

olevan samankaltaisia niin myös haastatteluvastauksista kuultuna. Ikääntyminen ja haaste pitkäaikaisesta sitoutumisesta nähtiin vahvasti tapahtumajärjestäjien mukaan tulevaisuuden, mutta joillakin jo nykyisin haasteena. Moni tapahtumajärjestäjä kertoi haastattelussaan heillä olevan vakituinen, mutta osittain jo ikääntyvä vapaaehtoisjoukko, joka palaa tehtäviinsä vuodesta toiseen. Toisaalta tämä kertoo positiivista viestiä siitä, että vapaaehtoistyö sujuu, kun siihen tahdotaan palata aina uudestaan.

Vaihtuvuuden vähyyden ongelmaan oli moni haastatteluun osallistunut jo herännyt ja sitä onkin syytä tarkkailla vapaaehtoistyön jatkuvuuden turvaamisen kannalta. Väistämättä edessä on sukupolven vaihdos, josta täytyy suoriutua hyvin tulevaisuuden vapaaehtoistyön turvaamiseksi. Jatkuvaan sekä aktiiviseen rekrytointiin tulisi tarttua yhä hanakammin sekä vapaaehtoisuuden tarpeen jatkuvaan esillä pitämiseen. Vapaaehtoisuuden esillä pitäminen ja huomioiminen erilaisissa tilaisuuksissa, haastatteluissa ja julkaisuissa on tärkeä osa motivointia, rekrytointia ja vapaaehtoisten työpanoksen arvostusta (Iiskola-Kesonen 2004, 40). Usein saatetaan olettaa, että kaikki tietävät vapaaehtoisia tarvittavan lisää, mutta näin ei aina ole ja siksi vapaaehtoistyön pitäminen esillä ja sen mainostaminen on tärkeää (Karreinen ym. 2010, 23).

Suurimmat erot vertailtaessa kirjallisuutta ja haastatteluista saatuja vastauksia liittyivät myös vapaaehtoisen ikään liittyvään teemaan. Osalla Pohjois-Karjalan tapahtumajärjestäjistä ei ollut haasteita nuorten vapaaehtoisten rekrytoinnissa, mutta niin kuin jo aiemmin tuli esille haaste onkin enemmän nuorempien vapaaehtoisten haluttomuus pitkäaikaiseen tehtävään sitoutumiseen. Jotta nuoret löytävät jatkossa yhä paremmin mukaan vapaaehtoistoimintaan mukaan, on syytä miettiä jo aiemmin esiin nostettua vapaaehtoisuuden markkinointia sekä näkyvyyttä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Instagram ja TikTok ovat sosiaalisen median kanavia, joita nuoret tällä hetkellä suosivat. Näkyminen näissä kanavissa voi vapaaehtoisuuden tuoda nuorelle helposti lähestyttäväksi. (Jämsä 2022, 92.)

Vapaaehtoisuuden tulisi kaiken kaikkiaan olla vapaaehtoiselle hyvä kokemus. Hyvään kokemukseen ihminen haluaa palata uudestaan ja kertoo siitä myös

omissa sosiaalisissa verkostoissaan. Iso-Aho (2012, 43) kirjoittaa, että tyytyväinen vapaaehtoinen omista verkostoistaan koetaan myös ympärivuotiseksi brändilähtettiläksi tapahtumalle. Haastatteluvastaukset suhteessa kirjallisuuteen ovat samassa linjassa myös rekrytoinnissa puskaradion käyttämisestä, joka nähtiin kiistatta arvokkaimmaksi tavaksi löytää uusia vapaaehtoisia. Kirjallisuuden näkökulmasta erityistä merkitystä nähtiin jo olemassa olevien vapaaehtoisten hyödyntämiseen rekrytoinnissa. Nykyisten vapaaehtoisten hyödyntäminen uusien vapaaehtoisten rekrytoinnissa voi olla merkittävää, sillä jo olemassa olevien vapaaehtoisten tuttavista löydetään usein uusia vapaaehtoisia toimintaan kirjoittaa Iiskola-Kesonen (2004, 43).

Joiltakin osin etenkin pienempien paikkakuntien haastatteluvastauksista ilmeni näkökulma vapaaehtoisuuteen ihmisten henkilökohtaisesta kutsumisesta ja myös kirjallisuuden perusteella tällä nähdään olevan suurta arvoa vapaaehtoisuuden tulevaisuuden kannalta. Merkittävät syyt olla osallistumatta vapaaehtoistoimintaan ovat yksinkertaisesti, että osallistuminen ei ole tullut mieleen tai ihmistä ei ole henkilökohtaisesti kutsuttu mukaan toimintaan (Mykkänen-Hänninen 2007, 23–24). Kangasluoman (2020, 51) tutkimuksessa haastateltavia vapaaehtoisia oli henkilökohtaisesti kysytty mukaan vapaaehtoistyöhön, ja tämä oli vapaaehtoistyöhön mukaan lähtemisen tehnyt helpoksi, etenkin jos kutsuja oli vapaaehtoistyössä mukana itsekkin. Mukaan kutsumisen kasvattaminen ja kehittäminen sisältää valtavan määrän potentiaalia, joka voi olla merkittävää vapaaehtoistyön jatkuvuuden kannalta (Tähjä & Wise 2023, 13).

6.4 Yhteistyö muiden tapahtumajärjestäjien kanssa

Yhteistyö muiden tapahtumajärjestäjien kanssa on jotain sellaista, mitä maakuntatasolla voitaisiin tehdä enemmänkin. Haastatteluista selvisi, että osa hyödyntää jo yhteistyötä toisten tapahtumien kanssa, osa ei. Pelkästään toisten tapahtumissa käyminen tukee paikkakunnan koko tapahtumatuotantoa, kuten haastatteluistakin ilmeni ja avaa uusia ovia mahdollisille uusille yhteistyökuvioille ja vapaaehtoisille. Etenkin aivan eri vuodenaikaan järjestettävien tapahtu-

mien kanssa voisi ajatella tapahtuvan paljon enemmänkin vapaaehtoisten vaihtamista. Juuri sosiaaliset suhteet, vaihtelu arkeen, merkityksellisyyden ja yhteisöllisyyden tunteen kokeminen, kun kuitenkin selkeimmin olivat niitä, mitä vapaaehtoiset selvästi lähtevät vapaaehtoistyöstä hakemaan (Mykkänen-Hänninen 2007, 11).

Loistava esimerkki myös paikkakunnan sisällä muiden toimijoiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä, tuli eräältä tapahtumajärjestäjältä, joka haastattelussa kertoi, että uusien järjestyksenvälvojen saamiseksi järjestetään kursseja yhdessä paikallisen kansalaisopiston kanssa. Myös tapahtumajärjestäjien välinen ajatusten vaihtaminen on tärkeää. Muiden vapaaehtoistyötä tarjoavien toimijoiden kanssa verkostoituminen ja yhteistyön tekeminen voi tuoda uusia vapaaehtoisia molempien tarpeisiin, mutta myös uusia toimintamalleja käytettäväksi vapaaehtoisten kanssa. (Karreinen ym. 2010, 25–27.)

6.5 Vapaaehtoistyön tärkeys

Puhuttaessa vapaaehtoistyön merkityksestä haastateltavien vastaukset ja kirjallisuudesta saatu tieto kohtasivat myös vahvasti samalla aaltopituudella. Vapaaehtoistyö nähdään erittäin merkittävänä ja tapahtumille uskotaan olevan myös imagohyötyä vapaaehtoisten käyttämisestä Suomessa vapaaehtoistyöhön vallitsevan myönteisen suhtautumisen vuoksi. Yksi osa vapaaehtoisten motivaatiota on myös vapaaehtoistyön hyvä maine. Vapaaehtoistyö on hyvin latautunut termi, johon liitetään paljon myönteisiä mielikuvia. (Mäkinen 2017, 15.)

Vapaaehtoiset ja vapaaehtoisia organisoivat tapahtumajärjestäjät kokevat myös tapahtumien säilymisen tärkeänä paikkakuntien elävöittämiseksi. Vapaaehtoisten tekemä työ tapahtuma-alalla on erittäin merkittävää tapahtumien kannalta. Saman mittakaavan tapahtumia ei pystyittäisi järjestämään ilman vapaaehtoisia ja vapaaehtoisista ei tahdota luopua jatkossakaan eikä pelkällä ostetulla työvoimalla järjestettyihin tapahtumiin tahdota edes pyrkiä niin haastattelujen kuin kirjallisuuden perusteella. Saman

mittakaavan tapahtuma ei pystyttäisi järjestämään ilman vapaaehtoisia ja myös tapahtumien sisältö olisi paljon suppeampaa. Tapahtuma-alalla elää vahvasti ajatus vapaaehtoisista tapahtuman hengen rakentajina ja luojina. (Iso-Aho 2012, 29–30.)

Vapaaehtoisuus on kuitenkin lopulta kiinni pienistä ja arkisista asioista. Tästä hyvänä esimerkkinä erään haastateltavan kertomus vapaaehtoisten yhteishengen luomisesta kaikille vapaaehtoisille tarjotun samanlaisen T-paidan avulla. Ihan pelkästään sanan kiitos kuuleminen on vapaaehtoiselle kuitenkin riittävä palkka, jos muuten käytännön järjestelyt tapahtumassa ovat vapaaehtoisen näkökulmasta sujuneet hyvin. Kiittämisestä kirjoittavat samaan tapaan myös Karreinen ym. (2010, 79–80) sanoessaan, että kiitoksen vaatimattomuus ei useinkaan häiritse vapaaehtoisia, sillä onhan työhön alun perinkin lähdetty ilman ajatusta palkitsemisesta. Moni haastatteluun vastannut toi esiin vapaaehtoisten kiittämisen, kannustamisen ja kehumisen, joka voi helposti kiireisimpään tapahtuma-aikaan unohtua. Vapaaehtoiset ovat tosiaan kiitokset ja kehunsa ansainneet. Myös kirjallisuuden puolella tunnustetaan vapaaehtoistyön merkitys ja sen vahva hyöty- ja kannattavuusnäkökulma. Vapaaehtoistyöllä ehkäistään syrjäytymistä tarjoamalla mielekästä toimintaa. Yksilölle vapaaehtoistyö tarjoaa sisältöä elämään, kokemuksen merkittävästä toiminnasta sekä mahdollisuuden auttaa toisia ihmisiä ja kehittää itseään henkilökohtaisesti. (Mykkänen-Hänninen 2007, 11.)

Tässä on haastatteluista ja kirjallisuudesta nousseita suositeltavia toimintamalleja, kehitysehdotuksia ja hyviä huomioitavia näkökulmia vapaaehtoistyön haasteisiin:

- Vapaaehtoistyössä koettu yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne sitouttaa ja motivoi vapaaehtoisia
- Joka kerta vapaaehtoiselle tarjottava mahdollisuus antaa palautetta ja tämän palautteen hyödyntäminen kehittämistarkoituksessa
- Vapaaehtoisten johtamiseen ja vapaaehtoistyön organisointiin panostettava

- Nykyisten vapaaehtoistehtävien kriittinen arviointi ja mahdollinen uudelleen jakaminen taakan keventämiseksi ja helpottamaan pitkäaikaista sitoutumista
- Etävapaaehtoistyön ja tuetun vapaaehtoistyön mahdollistaminen
- Jatkuva ja aktiivinen vapaaehtoisten rekrytointi sekä vapaaehtoisten vaihtuvuuden tarkkailu
- Nuorille vapaaehtoistyö helpommin lähestyttäväksi sosiaalisen median avulla, esimerkiksi kanavissa Instagram ja TikTok
- Rekrytoinnissa puskaradion ja olemassa olevien vapaaehtoisten merkitys
- Ihmisten henkilökohtainen kutsuminen vapaaehtoiseksi
- Yhteistyö muiden vapaaehtoisia käyttävien tapahtumien kanssa
- Vapaaehtoistyöntekijöiden tarpeen esillä pitäminen
- Vapaaehtoistyöntekijöiden tärkeys ja merkitys tapahtumien tuottamisessa esille

7 Pohdinta

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui tapahtumatuotanto omien media-alaan liittyvien mielenkiinnonkohteideni perusteella ja toimeksiantaja lisäsi työhön vielä vapaaehtoisuuden näkökulman. Nautin kirjallisuuskatsauksen kirjoittamisesta näistä aiheista, kun tavallaan kaikki oli ennestään tuttuja, mutta tavallaan silti uutta. Koen myös kirjallisuuden täydentävän ja osuvan aiheiltaan myös hyvin yhteen haastatteluista saadun tiedon kanssa. Pitkän asiatekstin tuottaminen on minulle helppoa. Haastattelut tiedonkeruumenetelmänä tuntuivat myös itselleni luontevalta valinnalta, kun pääsin juttelemaan ihmisten kanssa. Opinnäytetyön tutkimuksellinen puoli taas oli itselleni ihan uusi aluevaltaus. Kaikkeen opinnäytetyöhön liittyvään kului paljon aikaa ja ajoittain työskentely oli erittäin intensiivistä. Palkitsevaa olikin nähdä työn viimeistelty muoto.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten vapaaehtoisuus on tällä hetkellä järjestetty tutkimuskohteiksi valituissa Pohjois-Karjalan tapahtumissa, mitkä

asiat säätelevät ja vaikuttavat vapaaehtoisuuteen. Erityistä huomiota tuli kiinnittää muun muassa vapaaehtoisten rekrytointiin ja sitouttamiseen. Opinnäytetyön tavoitteet toteutuivat mielestäni hyvin ja toivotut painopisteet ovat selvästi näkyvillä. Opinnäytetyön tuloksista voidaan nähdä olevan hyötyä muillekin tapahtumajärjestäjille, joilla työskentelee tapahtumassaan vapaaehtoisia. Merkittävältä tuntui tarttua minusta vaikeilta ikuisuuskyselykseltä tuntuviin teemoihin vapaaehtoisten rekrytointiin ja sitoutumisen haasteista. Aihe on niin ajankohtainen, kun Popkadun haasteet olivat otsikoissa Joensuussa juuri opinnäytetyön kirjoittamisen aikaan ja sain heidät vielä vastaajiksi haastatteluun. Opinnäytetyön viimeistelyvaiheessa saimme lukea vielä iloisia uutisia Popkadun jatkosta. Tämän uutisen lisääminen työhön oli hyvä lopetus tälle opinnäytetyöprojektille.

Vapaaehtoistyön merkitys näille haastatteluun osallistuneille tapahtumille on kiistatonta, ja tärkeältä tuntui myös tapahtumien paikkakuntia elävöittävä vaikutus. Kirjallisuuden puolelta taas on helppo todeta, miten merkittävää vapaaehtoistyö voi vapaaehtoiselle olla ja mitä kaikkea hyvää hänelle voi siitä seurata. Ilahduttavinta kuultavaa olivat haastateltavien kommentoinnit siitä, kuinka haastatteluun vastaaminen sai olemaan kiitollinen omista vapaaehtoisista ja pohtimaan vapaaehtoistyötä. Yleisesti olisi tärkeä muistuttaa ihan kaikkia, että vapaaehtoisena toimitaan lähtökohtaisesti omien taitojen avulla eikä kaikissa tehtävissä vaadita minkäänlaista erityisosaamista. Jokainen ihminen siis pystyy olemaan vapaaehtoinen niin halutessaan. Tämän jälkeen tarvitaan enää tahtotila olla vapaaehtoinen, joka saattaa syntyä jo helposti tarjolla olevan ja sopivan tapahtuman ja vapaaehtoistehtävän löydyttyä.

Perehdyttyäni vapaaehtoisuuteen ja Pohjois-Karjalan tapahtumatuotantoihin niin kirjallisuuden kuin haastatteluidenkin avulla, näen valtavaa potentiaalia ja työmäärää tapahtumien taustajoukoissa. Oli hienoa tutustua ihmisiin tapahtumien takana ja kuulla heidän tarinoitaan vapaaehtoisista. Vapaaehtoistyöstä kerrottiin mielellään ja jokainen tapahtumajärjestäjä oli ylpeä omista vapaaehtoisistaan. Tapahtumien ja vapaaehtoisuuden saralla tehdään jo valtavasti hyvää työtä maakunnassa. Toivon tämän opinnäytetyön tuovan tuota välillä kovin näkymätöntäkin työtä enemmän esiin sekä auttamaan

kehityskohtien löytämisessä sekä niihin vastaamissa. Vapaaehtoistyön jatkuvuuden turvaamiseen ja tulevaisuuden haasteisiin vastataan toimimalla nyt. Erityisesti yhteistyötä ja ajatusten jakamista eri toimijoiden välillä tarvitaan ja sitä toivon myös tämän opinnäytetyön edistävän.

Lähteet

- Arene. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTI-SET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>. 29.9.2023.
- Harju, A. 2019. Teoksessa: Hirvonen, S. & Puolitaival, S. (toim.) Vapaaehtoistoiminnan arvo. Kansalaisareenan julkaisuja 2/2019. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2019/12/Vapaaehtoistoiminnan_arvo_PageView_WEB.pdf. 3.9.2023.
- Hartikainen, M. 2023. Lopetusuhan alla ollut Popkatu pelastuu sittenkin. Karjalainen. 19.10.2023. 23.10.2023.
- liskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtumajärjestäjille. Suomen Liikunta ja Urheilu ry SLU-julkaisusarja 10/04.
- Iso-Aho, J. 2012. Kulttuuri kutsuu. Vapaaehtoiset tapahtumien voimavarana ja hengenluojina. Teoksessa: Björkqvist, L., Halonen, K., Hero, L-M., Iso-Aho, J., Teye, O., Uotila, P. Tuottaja2020: Kurkistuksia kulttuurituottajan tulevaisuuteen. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, Kulttuuri ja luova ala.
- Jyrä, J. 2010. Nupit kaakkoon: musiikkitilaisuuden järjestäminen. Helsinki: Kirjapaja.
- Jämsä, J. 2022. Sosiaalinen media nuorten tavoittajana ja osallistajana. Teoksessa: Nieminen, P. & Lahikainen, E. 2022. Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Kansalaisareenan julkaisuja 1/2022. <https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2022/12/Nuorten-vapaaehtoistoiminnan-kehittaminen-DIGI.pdf>. 9.9.2023.
- Kangasluoma, R. 2020. Vapaaehtoistyö: yhteisöllisyyttä, iloa ja itsestä oppimista. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/334065/Kangasluoma%20Reija.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. 10.9.2023.
- Karreinen, L. Halonen, M. & Tennilä, M. 2017. 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Visio.
- Karvanen, V. 2023. Vapaaehtoisuus Pohjois-Karjalan tapahtumissa – Raportti vapaaehtoistyötä koordinoiville tapahtumajärjestäjille suoritetuista haastatteluista. Joensuu: Smart Event Managers & Karelia-ammattikorkeakoulu.
- Kauhanen, J., Juurakko, A. & Kauhanen, V. 2002. Yleisötapahtuman suunnittelu ja toteutus. Vantaa: WSOY.
- Koivumaa, P. Popkadun jatko turvataan yhteistyöllä. Karjalainen. 20.10.2023. 23.10.2023.
- Kääriäinen, H. 2021. Yhteistyössä hyvinvointia. Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma 2021–2025. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Julkaisu 203, 2021. <https://pohjois-karjala.fi/wp-content/uploads/2022/03/203-Yhteisty%C3%84ssa%CC%88-hyvinvointia-%E2%80%93-Pohjois-Karjalan-yhdistysohjelma-2021-2025.pdf>. 3.9.2023.
- Leinonen, R. 2018. Sisällönanalyysi. <https://spoken.fi/sisallönanalyysi/>. 30.9.2023.

- Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja, Sarja B, Oppimateriaalit, ISSN 1459-2975; 6. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Mäkinen, J. 2017. Vapaaehtoistyöstä. Teoksessa Tenhunen, T. & Porkka, S-T. (toim.) 2017. Vapaaehtoistyön työnohjauksen ytimessä. Helsinki: Suomen Mielenveysseura, 15–31.
- Natunen, S. 2023. Popkatu jäämässä määrittelemättömän pituiselle tauolle. Karjalainen. 6.6.2023. 9.6.2023.
- Porkka, S-T. 2009. Työnohjaamisen taito: oppikirja vapaaehtoistyön työnohjaajalle. Helsinki: Suomen Mielenveysseura.
- Rikkinen, K. 2022. Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäjä -osaamismerkki. Teoksessa: Nieminen, P. & Lahikainen, E. 2022. Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Kansalaisareenan julkaisuja 1/2022. <https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2022/12/Nuorten-vapaaehtoistoiminnan-kehittaminen-DIGI.pdf>. 9.9.2023.
- Rissanen, J. 2023. Talkootyön vetovoima- ja motivaatiotekijät tapahtuma-alalla. Karelia-ammattikorkeakoulu. Matkailu- ja palveluliikennetoiminnan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/800344/Rissanen_Jenni.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 9.9.2023.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. 6.3 Haastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto, verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html. 7.10.2023.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. 7.3 Analyysi ja tulkinta. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto, verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3.html. 7.10.2023.
- Salonen, A. 2023. Lokakuussa nähdään, miten Popkadulle käy. Karjalan Heili. 23.8.2023. 29.8.2023.
- Smart Event Managers. 2023. Smart Event Managers etusivu. <https://sem.karelia.fi/>. 25.9.2023.
- Tanskanen, A.O. & Danielsback, M. 2015. Ovatko vapaaehtoistyö ja hyväntekeväisyys yhteydessä onnellisuuteen? Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015):5. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127069/yp1505_tanskanen.pdf?seque. 7.7.2023.
- Tapahtumateollisuus ry. 2023a. Tapahtumateollisuus ry. <https://www.tapahtumateollisuus.fi/tapahtumateollisuus-ry/>. 24.10.2023.
- Tapahtumateollisuus ry. 2023b. Tapahtumateollisuus ry etusivu. <https://www.tapahtumateollisuus.fi/>. 24.10.2023.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsittelyminen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. 28.9.2023.
- Tähjä, M. & Wise A G. 2023. Tulevaisuuskuva: Kohti tulevaisuuskestävää vapaaehtoistoimintaa. Kansalaisareena. <https://kansalaisareena.fi/hankkeet/ennakointi/tulevaisuuskuva-2023/>. 20.6.2023.
- Työturvallisuuslaki 738/2002, 55 §. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=vapaaehtoisty%C3%B6>. 10.9.2023.

- Uotila, P. 2012. Kulttuuri kydyttää. Kulttuuriekosysteemi ja matkailu. Teoksessa: Björkqvist, L., Halonen, K., Hero, L-M., Iso-Aho, J., Teye, O., Uotila, P. Tuottaja2020: Kurkistuksia kulttuurituottajan tulevaisuuteen. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, Kulttuuri ja luova ala.
- Valliluoto, S. 2014. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Helsinki: Kilpailu- ja kuluttajavirasto. https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/Vapaaehtoistoiminnan_mahdollisuuksista_ja_esteista-2.pdf. 9.6.2023.
- Vallo, H. & Häyrinen, E. 2016. Tapahtuma on tilaisuus: tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. Helsinki: Tietosanoma.
- Varis, E., Pitkänen, P., Siitonen, M., Niiranen, K. & Nykänen, J. 2021. POKAT 2025. Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2022–2025. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Julkaisu 202, 2021. <https://pohjois-karjala.fi/wp-content/uploads/2022/03/202-POKAT-2025-%E2%80%93-Pohjois-Karjalan-maakuntaohjelma-2022-2025.pdf>. 2.9.2023.
- Vihiniemi, P. 2020. Vapaaehtoisten tukeminen, koulutus ja kiittäminen. Kansalaisareena. Aloittavan vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin opas. <https://kansalaisareena.fi/aloittavan-vapaaehtoistoiminnan-koordinaattorin-opas/vapaaehtoisten-tukeminen-koulutus-ja-kiittaminen/>. 9.9.2023.
- Yeung, A B. 2005. Tutkimustyökaluja vapaaehtoisuuden mysteeriiin. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A B. 2005. Vapaaehtoistoiminta: Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 83–103.

Haastattelukysymykset

1. Millainen teidän tilanteenne on vapaaehtoisten saamisen kanssa tapahtumaanne? Oletteko saaneet rekrytoitua riittävästi vapaaehtoisia?
2. Miten rekrytoitte vapaaehtoisia? Mitä kanavia käytätte rekrytoinnissa?
3. Määrittelettekö jo rekrytointivaiheessa selkeästi vapaaehtoisten tehtäväkuvat?
4. Millaiset asiat helpottavat teidän mahdollisuuksianne saada vapaaehtoisia?
5. Miten saatte sitoutettua vapaaehtoisia? Mitkä ovat keskeisimmät esteet sille, että vapaaehtoisia ei saada sitoutettua?
6. Miten perehdytätte vapaaehtoisenne tehtäväänsä?
7. Millaisia vuoroja tarjoatte vapaaehtoisille?
8. Mitä taitoja vaaditte vapaaehtoisiltanne? Miten kartoitatte vapaaehtoisten jo olemassa olevan osaamistason?
9. Miten löydätte vapaaehtoiset lupia vaativiin erityistehtäviin, kuten ensiapuun?
10. Kuinka järjestellette vuorot vapaaehtoisille?
11. Onko vapaaehtoisena mahdollista toimia myös etänä?
12. Kuinka huolehditte vapaaehtoisistanne heidän töidensä aikana?
13. Millaiset esihenkilöjärjestelyt teillä on vapaaehtoisille?
14. Kuinka motivoitte vapaaehtoistyöntekijöitänne?
15. Minkä verran teillä on vaihtuvuutta vapaaehtoisissa eri vuosina?
16. Millaista palautetta keräätte vapaaehtoisilta ja mihin tarkoitukseen palautetta kerätään?
17. Onko vapaaehtoisen mahdollista saada todistus osallistumisestaan tai suosituksia?
18. Millaista yhteistyötä teette muiden vapaaehtoisia käyttävien tapahtumajärjestäjien kanssa?
19. Tarjotaanko vapaaehtoisillenne esimerkiksi ruokailua tai työhön liittyvää varustusta?
20. Missä koette onnistuneenne vapaaehtoisten kanssa?
21. Missä koette epäonnistuneenne vapaaehtoisten kanssa?
22. Mitä koette tapahtumanne antavan siellä vapaaehtoisena toimivalle ihmiselle?
23. Mitä vapaaehtoiset merkitsevät tapahtumallenne?